

FÖRSVARETS

FORUM

FÖRSVARSMAKTENS PERSONALTIDNING | NR 6/2023

NÖJDAST I LANDET

FÄLTJÄGARKÅREN PÅ 121 FÅR TOPPBETYG

Ubåtsjakt i marinövning **HÖST 23**

NYA FRONTLINJEN finns i rymden

JEF i fokus vid **REKORDBESÖK**

PLUS: JAS GRIPEN E | BYGGFEBER PÅ T 2 | SÅ FUNKAR EN VINNARSKALLE
HISTORIA: SKENKRIGET MOT STORBRITANNIEN

MOT FÖRSTA ÅRET SOM ALLIERAD

VI GÅR MOT ännu ett årsskifte med krig i Europa. Det är dags för bokslut över 2023.

När jag skriver det här har jag precis sett de första konturerna av den årsfilm som jag hoppas att du tar del av. Precis som varje år griper den tag i mig på ett särskilt sätt. Jag slås av hur mycket som hinner hända under 365 dagar – hur mycket omvärlden förändras och hur mycket vi lyckas prestera med givna resurser.

det kommande året. Att vara allierad innebär krav på delvis nya förmågor och andra prioriteringar jämfört med tidigare inriktning. Det gäller till exempel interoperabilitet, tillgänglighet och förmåga till värdlandsstöd. Till det kommer ett utgångsläge inför nästa försvarsbeslut som påverkas betydligt av stödet till Ukraina.

NU VIDTAR DEN politiska processen. Till dess att den är klar är det

”Som medlem i Nato ska Sverige och Försvarsmakten bidra till att skapa stabilitet, avskräckning och försvarsförmåga.”

Det är tack vare din arbetsinsats. Det är var och en i Försvarsmakten som utgör vår samlade kraft.

Det är på sätt och vis som med Nato – det är i grunden varje medlemslands egen försvarskraft som utgör alliansens avskräckning och försvar.

Som medlem i Nato ska Sverige och Försvarsmakten bidra till att skapa stabilitet, avskräckning och försvarsförmåga. Det gör vi genom att skydda såväl svenska som alliansens intressen och verksamheter, möjliggöra för alliansen att genomföra styrkeuppbyggnad och kraftsamling och verka i stabiliserande, defensiva och offensiva operationer i alla domäner.

I november lämnade jag mitt militära råd inför det försvarsbeslut som riksdagen behandlar under

nuvarande orderläge som gäller, det vill säga försvarsbeslutet från 2020. Det känns inte bara som tre år sedan. Det känns som en annan tid.

Tack till dig som tillbringar de kommande helgerna i operationer och beredskap.

Att genomföra ett slut är att inleda en ny början. Vi äntrar av allt att döma inom kort ett år som blir historiskt, 2024 – det första året som allierad.

Men innan dess önskar jag er alla en riktigt god jul.

Micael Bydén
Överbefälhavare

S4 AKTUELLT**S10 PORTRÄTTET**

Riddarexperten

S12 NYA IT-TALANGERFMTIS-satsning
bär frukt**S13 BYGGFEBER**

T2 river och bygger

S14 ORDNING OCH REDASå styrs
Försvarens
verksamhet upp**S32 RYMDCHEFEN**Hon bygger ny
försvargren**S34 ASTRONAUTEN**Rekordsnabb väg ut
i rymden för Marcus**S42 HJULFEST I NORR**MC-ordonnansernas
befattningsutbildning**S44 TOPPCHEFENS**HEMLIGHET
Hyllad ledare i
näringslivet formades
på Karlberg**S46 GULDKORN**

Bildredaktörens favorit

S48 JAS E I NÄRBILD

Så funkar superplanet

S52 FYSI huvudet på vinnande
multisportare**S60 SABELHANTVERK**På besök i
sabelfabriken**S62 TILL SIST**Uggla, Kronprinsan
och nya hjälmen**S64 KRÖNIKA**Reservofficeren
viktigare än någonsin**S65 MAGASINSFYND**Polskedans och
runstenar**BARA LÄS**

HÄR FÖRVÄNTAS JAG skriva något om julen, kanske, eller om det gångna året. Jag vet inte, det är vad det är. Det var vad det var. Händelserikt. Mycket dåligt har hänt, mycket bra har hänt. Så vad skulle jag skriva? Att Sverige inte släppts in i Nato som väntat? Om det osäkra omvärldsläget? Eller om alla övningar Försvarens makten genomfört, på egen hand och tillsammans med andra nationer?

Det skulle jag förstås kunna göra, men allt det där vet du redan. Jag skulle kunna skriva om innehållet i det här numret förstås. Om besöket på I 21 i Östersund, intervjun med rymdchefen och med den svenske astronauten. Om marinens stora slutövning Höst 23. Men det skulle kännas lite metaartat. Läs det istället! Inte mycket är oläsvärdt.

Henrik Lundqvist Rådmark, redaktör

GLADA LUMPARE. Följ med två värnpliktiga på I 21 i Östersund under en dag. **S14**

REKORDARTAT HAMNBESÖK Så är det att jobba på största brittiska hangarfartyget. **S36**

JAGA UBÅT Marinens slutövning Höst 23 hade ett tydligt mål — hitta och sänka ubåten. **S22**

KRIG UTAN KULOR Skenkriget mot Storbritannien sådde frö till allmän värnplikt. **S56**

REDAKTION. Försvarens makten personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och Emilia. **Kontakt:** ff-red@mil.se, telefon: 08-788 88 88. **Ansvarig utgivare:** Anna Siverstig, kommunikationsdirektör. **Redaktör:** Henrik Lundqvist Rådmark, henrikraadmark@mil.se, Försvarens makten kommunikationsavdelning. **Art Director:** Markus Hillborg, Make Your Mark, Stockholm. **Tryck:** Ljungbergs tryckeri. Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. *Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarens makten officiella ståndpunkt.* För ej beställt material ansvaras ej. Utgivningsdag 19 dec 2023. ISSN 1100-8245. Omslag: Beza Mahmod/Försvarens makten.

STÄRKT KRIGSSJUKVÅRD

Nya fordon för sjuktransport och förbandsplatser med kraftigt ökad kapacitet är bara två konkreta tecken på den förändring som arméns sjukvårdstjänst genomgår sedan flera år.

MÅLET ÄR BLAND annat att skapa större rörlighet och möjligheter att ta hand om en större mängd skadade.

– Det har i grunden att göra med omställningen från internationellt till nationellt försvar. Vi måste kunna hantera svårare skador än vad som var fallet i exempelvis Afghanistan. Vi behöver också vara beredda att lämna skadeplatsen inom fem minuter, för att undgå bekämpning, förklarar kapten Anna Magnusson som är läkare vid Göta trängregemente, T 2.

Inom några år kommer bland annat ett hundratal sjuktransportfordon av

Försvarens ökande förmåga och lärdomar från kriget i Ukraina innebär att utökad och mer kvalificerad krigssjukvård behövs.

ROBIN KRUGER/FÖRSVARMAKTEN

märket LMPV Iveco levereras (light multi purpose vehicle). Samtidigt köps ett okänt antal förbandsplatser in, med en kapacitet för 50 skadade per dygn vardera.

Materielen ska finnas hos samtliga försvarsgrenar och stridskrafter. Martin Zander, utvecklingsofficer vid Försvarens logistik- och motorskola, förklarar från ett

arméperspektiv.

– I kommande arméorganisation 25 justeras och utökas sjukvårdsorganisationen för de flesta av arméns förbandstyper. Sjuktransportorganisationens kapacitet ökar och med de nya förbandsplatserna dimensioneras sjukvårdstjänsten efter de nya förutsättningarna, säger major Martin Zander.

VISBYKORVETTERNA FÅR LUFTVÄRNSROBOT

JIMMIE ADAMSSON/FÖRSVARMAKTEN

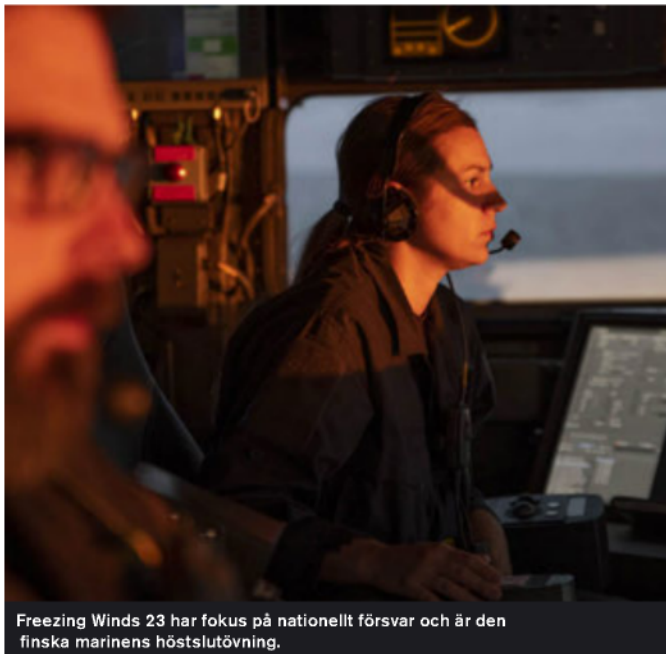
Tre korvetter av Visbyklass under en samövning med amerikanska flottan i södra Östersjön.

FÖRSVARETS MATERIELVERK tecknade i veckan kontrakt med MBDA UK Ltd om att utrusta Visbykorvetter med luftvärnsroboten CAMM, Common Anti-air Modular Missiles. Korvetterna kommer därmed att förses med det fartygsbaserade luftvärnsrobotsystemet Sea Ceptor.

Med luftvärnsrobotar ökar möjligheterna att försvara ett större område och bekämpa luftmål på längre avstånd. De första fartygen med det nya vapensystemet väntas vara klara 2026 eller 2027.

SVENSKA STYRKOR I TVÅ NATOÖVNINGAR

OLA JACOBSEN/FÖRSVARSMAKTEN

Freezing Winds 23 har fokus på nationellt försvar och är den finska marins höstslutövning.

I mitten av november deltog svenska styrkor i Natoövningen Neptune Strike 23 och i den finska övningen Freezing Winds 23.

NEPTUNE STRIKE 23 hölls i Polen och där deltog dels enheter från Stockholms Amfibieregemente, som övade på att leda in markmålsbekämpande stridsflyg, dels fallskärmsjägare och stridsflyg.

I samma veva deltog delar av den svenska marinen i den finska övningen Freezing Winds 23, med fyra fartyg och personal till övningsledning och staber.

– Övningen stärker vår förmåga att snabbt kunna möta uppkomna förändringar i säkerhetsläget, säger kommandör Anders Bäckström, chef för Fjärde sjöstridsflottiljen, om deltagandet i den finska övningen.

SIFFRAN

38%

... av Försvarsmaktens personal är civil.

HALLÅ DÄR

... **Frida Linehagen**, som har doktorerat på jämställdhet i Försvarsmakten.

Vad handlar avhandlingen om?

– Jag ville ta reda på varför förändringen mot ökad jämställdhet tar så lång tid, trots att Försvarsmakten under lång tid vidtagit många åtgärder.

Vilka är dina viktigaste slutsatser?

– I avhandlingen blir det tydligt att det finns motstånd mot jämställdhet och en form av funktionell oförmåga att anpassa sig till de normativa krav som ställs på organisationen.

Vilka skäl ser du till den långsamma förändringen?

– Att motståndet mot jämställdhet återfinns på både strukturell, organisatorisk och professionell nivå och är på det sättet omedvetet inbyggt i organisationen. Ojämställdhet syns inte för många som andra problemområden i Försvarsmakten.

Vad behöver Försvarsmakten göra nu?

– Försvarsmakten behöver fortsätta driva jämställdhetsfrågan. Det behövs mer forskning för att följa utvecklingen.

Frida Linehagens avhandling heter *Gender (in)equality within the Swedish Armed Forces: Resistance and functional disinclination*.

LIVSVIKTIG SAMVERKAN INOM SJUKVÅRD

Skadade, blodiga människor skriker ut sin smärta, andra ligger orörliga och tysta, ytterligare några springer i panik. Scenen på Gärdet i Stockholm är kaotisk och svår att överblicka.

DET VAR VAD SOM mötte aktörer inom totalförsvaret under övningen Meteor, där Försvarsmakten övade tillsammans med poliser, räddningstjänst och sjukvård i Region Stockholm. Övningarna utgick från ett scenario där Sverige är i krig eller krigsfara.

På flera ställen spelades olika typer av händelser upp – en skjutning på en tidningsredaktion, en attack mot Kaknästornet. Utifrån sina respektive ansvarsområden hanterade de inblandade situationen och löste sin uppgift tillsammans.

En skadad lastas ombord.

Södersjukhuset tog emot 27 "skadade", varav 12 med "livshotande skador".

Övningar som Meteor ger de inblandade en bättre bild av utmaningar och områden där de kan utveckla sitt samarbete i det gemensamma uppdraget att skydda Sverige.

TOTALFÖRSVARET – NU SOM PÖDD

Som en del i Försvarsmaktens projekt "Tillsammans är vi totalförsvaret", som ska öka kunskapen om totalförsvaret, lanserades Försvarsmaktspodden den 8 november. Sammanlagt finns sju avsnitt och serien vänder sig till bland andra chefer, lärare, skolledare och kommunpolitiker. Podden finns där poddar finns.

CECILIA TOLLEFELD/FÖRSVARSMAKTEN

PÅ NY POST

Kommendör **Torbjörn Lundström** placeras som stabschef vid Försvarsstabens Genomförandenhet från 1 okt tills vidare, dock längst till 31 dec 2026.

Generalmajor **Peder Ohlsson** placeras som förste adjutant och chef för H.M. Konungens stab från 1 okt tills vidare, dock längst till 30 sep 2028.

Brigadgeneral **Stefan Andersson** placeras som till förfogande hos C FEST GEN från 1 sep tills vidare, dock längst till 30 juni 2024.

Cecilia Alkhagen placeras som till förfogande vid Stödenheten i Försvarsstaben från 20 okt tills vidare.

Överste **Lars Träff** placeras som

C UTV HKV etablering vid HKV STAB från 1 nov tills vidare, dock längst till 31 juli 2027.

Överste **Olof Hultgren** beviljas tjänstledighet för tjänstgöring vid regeringskansliet (Fö) som militär-sakkunnig från 1 mars 2024 tills vidare, dock längst till 29 feb 2025.

Generalmajor **Anders Callert** beviljas tjänstledighet för tjänstgöring vid Försvarshögskolan som vice rektor från 23 okt tills vidare, dock längst till 31 okt 2026.

Johan Malmström placeras som tillförordnad C FST STÖD KOMMERS från 1 jan 2024 tills vidare, dock längst till 30 juni 2024.

Överste **Fredrik Zetterberg** placeras som till förfogande till C FST

GEN från 1 feb 2024 till 31 maj 2024, därefter som stf delegationschef vid NNCS, Korea, till 30 juni 2026.

Överste **Åke Norlings** placering som stabschef på HKV OPL förlängs den 1 mars 2024 och gäller tills vidare, dock längst till 31 aug 2026.

Överste **Magnus Magnussons** placering som stabschef vid Försvarsstaben förlängs den 1 maj 2024 och gäller tills vidare, dock längst till 31 aug 2025.

Karin Stenebo placeras som HR-strateg vid FST STRA UTV från 1 jan 2024 till 31 dec 2024. Därefter återgår Karin Stenebo till befattning som C FST HR ARGUS, tills vidare.

NYA SPANINGSFARTYGET KLART

GLENN PETERSSON/SAAB

Signalspaningsfartyget HMS Artemis ersätter HMS Orion.

I mitten av november fick Försvarsmakten det nya signalspaningsfartyget Artemis, efter år av förseningar.

– DEN HÄR DAGEN är efterlängtat av många och givet den allvarstid vi lever i kunde den inte komma mer lägligt, säger Fredrik Lindén som är chef för

verksamhetsområde marinmateriel på FMV.

Jämfört med föregångaren HMS Orion har det nya fartyget bättre manöveregenskaper och kommer också att ge personalen ombord en bättre boendemiljö.

Förutom signalspaningsutrustning, installerad av FRA, är fartyget försett med sensorer för marina underrättelser.

SVERIGE VISAR VÄGEN INOM MILITÄR SJÄLAVÅRD

DEN 10–11 JANUARI håller Försvarsmakten en konferens för ett femtontal av sina Nato-kollegor. Fältprost Jenny Ahlén är värd för konferensen som syftar till att förstärka självavårdsfunktionen i det multinationella samarbetet.

– Sverige har haft militär självavård i 500 år och ligger långt fram inom området, och intresset från andra länder är stort, säger Jenny Ahlén.

Konferensen hålls i Stockholm och kommer bland annat att beröra frågor kring psykologiska faktorer och självavård.

LEDNINGSÖVNING 2023 – SVERIGE ATTACKERAT

Sverige har utsatts för ett omfattande väpnat angrepp, det var inramningen på ledningsövning 2023 där försvarsstaben, operationsledningen och andra delar av Högkvarteret under åtta dygn i november övade planering, ledning och samverkan med totalförsvaret.

UNDER ÅRETS ledningsövning har en stor del av Försvarsstaben övat med fokus på de arbets sätt som ska användas i krig. Särskild vikt har lagts vid att öva Försvarsmaktens högsta ledningsnivåer.

– Den här gången har vi prioriterat att öva planering på medellång och lång sikt före direkt stridsledning. Det

vill säga från 5-7 dagar ända upp till en månad, säger Carl-Johan Edström som är chef för operationsledningen.

Under övningen har fokus i stabsarbetet bland annat varit att planera och genomföra gemensamma operationer, vilket innebär att man samordnar striden med flera olika försvarsgrenar. Exempelvis arméförband på marken får flygunderstöd och fientliga fartyg på havet bekämpas med både flyg- och sjöstridskrafter.

För operationsledningen har utmaningen också varit att hantera den geografiska omfattningen, med fientlig verksamhet över stora delar av landet. Från norr till söder och väster till öster.

En viktig pusselbit som

Carl-Johan Edström, chef för Operationsledningen.

också fanns med i stabens planering är det som kallas för joint targeting. Vilket innebär att man samlar resurser från alla försvarsgrenar eller en partner för att bekämpa ett mål som är avgörande för den fortsatta striden.

ANTONIA SEHLSTEDT/STRIDSFOTO

RESERVOFFICERARE

"VI HAR EN GEMENSAM UTMANING"

I november samlades ett 60-tal medlemmar ur Nato-anslutna reservofficersorganisationen CIOR i Stockholm för ett av sina årliga möten. Det var första gången mötet hölls i Sverige, och präglades av säkerhetsläget.

Generalmajor Michael Cherinet har precis avslutat sin dragnings. Han talade om Försvarsmaktens syn på det säkerhetspolitiska läget och hur reservofficerare utgör en viktig del i förstärkningen av det svenska försvaret. Åhörarna, ett 60-tal representanter för reservofficersförbund i drygt 20 nationer, är alla medlemmar i Nato-anknutna CIOR (Interallied Confederation of Reserve Officers). Några av dem kommer fram till honom under kaffepausen och tackar personligen.

– Han var väldigt öppen och bjöd in till en bra dialog om hur reservofficersrörelsen kan bidra till tillväxten inom försvaret, en utmaning som är gemensam för alla länder i CIOR, säger RO/överste Jørn Buø, ordförande i norska reservofficersförbundet, NROF (Norsk reservistförbund).

STÄRKER BANDEN

DET VAR FÖRSTA gången Sverige, närmare bestämt Sverof med stöd av Försvarsmakten, stod värd för mötet som sker flera gånger årligen.

Michael Cherinet förklarar att mötet var ett bra tillfälle för Sverof och Försvarsmakten att "nä ut brett till våra kommande allierade", och stärka banden till andra reservoffi-

Generalmajor Michael Cherinet från Högkvarteret var en uppskattad talare.

cersförbund som tillsammans representerar 1,3 miljoner reservofficerare i 35 nationer.

– Det är tydligt att det finns ett starkt engagemang och en mycket klar uppfattning om det säkerhetspolitiska läget, säger han.

Reservofficer överstelöjtnant Peter Winroth är delegationschef för den svenska delegationen i CIOR och konstaterar att det här inte bara är ett bra forum för att utbyta erfarenheter kring huvudfrågan, hur reservofficerare på bästa sätt kan bidra till att stärka militärt försvar och ytterst bidra till Natos mål. Det bidrar också till att förstärka och fördjupa helhetsbilden av Sverige ur ett försvarsperspektiv internationellt.

SVERIGE SNART ORDFÖRANDE

MÖTET FOKUSERADE SNARARE på hur man kan samarbeta och utveckla verksamhet, än på vad man behöver eller kan göra tillsammans. Detta då deltagarna representerade

ledningen i respektive reservofficersförbund. I februari hålls ett möte på Nato-högkvarteret i Bryssel med tyngdpunkt på frågor kring konkret verksamhet.

Sverof har varit medlem i CIOR sedan 1999 och kommer i augusti 2024 att ta över som ordförande under två år, tillsammans med förbunden i övriga nordiska länder. Nuvarande ordförandeland är Estland.

FAKTA CIOR

» CIOR (Interallied Confederation of Reserve Officers) grundades 1948 av Frankrike, Belgien och Holland för att stärka banden mellan ländernas reservofficersorganisationer och stödja den nyss upprättade Brysselpakten som var början till NATO.

» Världens största reservofficersorganisation med ca 1,3 miljoner medlemmar från 35 länder.

» Sverof blev medlem vid sommarkonferensen 1999.

Källa: Tidningen Reservofficeren

Användningen av obemannade farkoster är en av många erfarenheter från kriget i Ukraina.

JIMMY CROONA/FÖRSVARSMAKTEN

VIKTIGA LÄRDOMAR FRÅN KRIGET I UKRAINA

Ökad användning av obemannade farkoster, satellitbilder och smarta telefoner, i kombination med kommersiella sambandslösningar och öppna källor. Det är några av erfarenheterna från kriget i Ukraina, som presenteras i en rapport från Försvarsmakten.

– Dessa system tillsammans med artificiell intelligens visar på krigföringens utveckling. Teknik som under tidigare konflikter bedömts som en nisch kräver i dag utbildning och träning för att kunna förstås, utnyttjas och motverkas, säger Carl-Johan Edström, chef för operationsledningen i Högkvarteret.

Den 13 juli i år fick Försvars-

makten i uppdrag av regeringen att lämna en redovisning av lärdomar från kriget i Ukraina, och hur dessa tas tillvara i utvecklingen av det militära försvaret. Rapporten som presenterades i november föreslår inte hur lärdomarna ska omhändertas då olika lösningar kan innebära olika former av risktagning.

GAMLA SANNINGAR GÄLLER ÄN

RAPPORTEN VISAR VIDARE att vissa av de moderna systemen kan erbjuda en hög effekt till en låg kostnad jämfört med mer traditionella kvalificerade bekämpnings- och övervakningssystem. Men gamla sanningar om krigföring är därmed inte överspelade. Således finns det enligt granskningen anledning att vara

försiktig med att tro att nästa krig kommer att bli totalt olik det föregående.

För att kunna möta olika framtida scenarier menar utredarna att det behövs ett partnerskap mellan det offentliga och privata, med målet att föra samman lärosäten, myndigheter och industri. Syftet är att omhänderta innovation och få till ett snabbare skifte från tanke till implementering.

– Försvarsmakten ska återkomma med kompletteringar om hur lärdomarna från kriget på bästa sätt ska hanteras. Men för att de ska få genomslag i hela Försvarsmakten krävs att de omhändertas både tekniskt och taktiskt vid skolor, centrum och förband, säger Carl-Johan Edström.

PORTRÄTTET

EN RIDDARES HISTORIA

I det femte avsnittet av SVT:s "Historien om Sverige" kliver Thomas Neijman – reservofficer med förflutet på P18 och K3 – in som expert på slaget vid Visby ringmur 1361. Det är ett slag han själv kämpat i som riddare.

NÄR HISTORIEN OM det närmast livslånga intresset för historia vävs samman går trådarna långt tillbaka.

– Så länge jag kan minnas har jag tyckt historia varit intressant. Jag växte upp på en gård som varit i släkten från 1600-talet, med många historier om forna tider. Medeltidsintresset har nog sin grund på den gård min mor växte upp. Där finns lämningarna efter borgen Brömsehus, vilken byggdes av Valdemar Atterdag på 1360-talet och brändes av Engelbrekts styrkor 1436.

De fantasieggande berättelserna om Brömsehus, seriealbumen om Prins Valiant, Sagan om ringen och Astrid Lindgrens böcker grep tag i något djupt rotat.

– Som 14-åring gick jag med i en lokal medeltidsförening och från 16 års ålder började jag slåss i rustning. Med tiden blev utrustningen mer källbaserad och hobbyn mer av historiskt återskapande, där man försöker komma så nära en dåtid som möjligt.

BYTTE KARRIÄR

UNDER ÅRENS LOPP växte en stor kunskapsbank fram. När Historiska museet i Stockholm skulle göra en utställning baserad på fynden i massgravarna efter slaget vid Visby 1361 behövde de någon som förstod materialet på djupet. Jobberbjudandet sammanföll med att Försvarsmakten införde Insatsorganisation 13 (IO13).

– Det blev en karriärväxling,

studier i historia och till min nuvarande doktorandanställning. Jag har fortsatt som reservofficer sedan dess.

Var tredje år återskapas slaget vid Visby ringmur, samt striden vid Mästerby på södra Gotland. Nästa slag sker 2025. Utgången är given, men deltagarna slåss med särskilda blankvapen enligt ett särskilt anpassat regelsystem. Inom hobbyn finns en rad olika regelverk för slagfältet.

100 000 FÖR RUSTNINGEN

KLÄDER, SKOR OCH utrustning går att tillverka själv eller köpa. Det finns i dag flera personer i Sverige som lever på att tillverka rustningar. Den som vill delta i historiskt återskapande kan själv välja roll. Precis som på medeltiden kostar det på att vara pansarklädd riddare.

– Att sy upp en civil klädsel för exempelvis en stadsbo eller bonde kan gå på ett par tusenlappar. En soldatutrustning, med exempelvis hjälm, ringbynja och spjut, kan kosta ytterligare ett par tusenlappar. En mer heltäckande rustning kan kosta från 20 000 kronor upp till flera hundra tusen beroende på komplexitet. Min egen heltäckande rustning, av en modell från runt år 1400, kostar runt 100 000 kronor eftersom den är specialbyggd efter min kropp. Det innebär att den sitter bra och ger bra rörlighet. Vikten ligger på 35 kilo med vapen, vilket är mindre än vad jag själv bar i Afghanistan, och vikten är utspridd över hela kroppen. ◀

THOMAS NEIJMAN

Bor: Stockholm

Uppvuxen: Gammal släktgård i södra Kalmar län

Yrke: Doktorand i historia och reservofficer

Militär bakgrund: Yrkesofficer vid gamla P18 och sedan K3. Från 2014 reservofficer

Utbildning: Doktorand i historia, yrkesofficer

Text **Linus Ehn/Fst Komm**

Foto **Lars Heydecke**

SÅ FORMAS NYA IT-TALANGER

Nathalie och Daniel lockades av ett slags lärlingsliknande program för it-personal, en satsning från FMTIS som hjälper till att möta det växande behovet av it-personal i Försvarsmakten.

UNDER ETT ÅR får de utbildning varvat med praktik och kan sedan söka en tjänst inom FMTIS (Försvarsmaktens telekommunikations- och informations-

systemförband). Programmet kallas Insteg it och startades 2020 av It-stödavdelningen på Driftenheten vid Arboga garnison. Deltagarna är anställda och får lön från dag ett. Trycket har varit stort, i synnerhet på senare tid. Av de 57 som rekryterats sedan starten arbetar 52 kvar.

I skrivande stund befinner sig Nathalie och Daniel – och övriga nio av höstens deltagare i Insteg it – i sin nionde anställ-

ningsvecka. Det innebär att de arbetar som supportoperatörer på Servicedesk med stöd av varsin mentor. Där kommer de i kontakt med medarbetare i Försvarsmakten över hela landet och får hjälpa dem med it-relaterade problem, vilket bland annat ökar kunskapen om myndighetens it-system. ◀

Text & foto Olivia Hahne/FMTIS

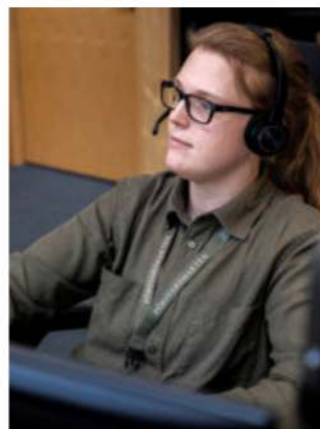
Nathalie:

"JAG BODDE I Stockholm och jobbade på en bensinstation men hade börjat studera it på fritiden och var i valet och kvallet om jag ville studera eller söka jobb inom it. Jag hade haft ett öga på Försvarsmaktens karriärsida för att få veta vilka kunskaper som krävdes för att få komma dit. När jag såg att man kunde söka till Insteg it så skickade jag in en ansökan direkt.

När jag fick veta att jag fått jobbet blev jag så glad att jag ramlade ihop på marken. Det känns som en riktig drömchans, som att jag fått en guldbiljett.

I början fick vi samlyssna i telefon med varsin mentor, men nu får vi svara på samtal själva. Jag har fått en del kluriga samtal, men det är kul för då får man tänka, bolla med kollegor och agera problemfixare.

Det är ett bra upplägg och mentorena har varit jättebra och pedagogiska. Någonting gör de väldigt rätt för jag blir mer och mer taggad för varje dag som går. Jag har blivit varmt välkommen av kollegorna, och det gör att man vågar fråga och visa framfötterna."

Nathalie föll ihop av glädje när hon fick antagningsbeskedet.

Daniel är lite otålig, men nöjd med Försvarsmakten som arbetsgivare.

Daniel:

"JAG VAR PROFESSIONELL fotbollsspelare i 14 år och jobbade sen som bilförsäljare. Men jag har alltid haft ett intresse för it. Många i min familj har jobbat inom Försvarsmakten så jag visste att det är en bra arbetsgivare, det var därför jag sökte.

Det har gått lite upp och ner under veckorna, ibland har det känts svårt. Men jag börjar

landa i jobbet mer och mer och nu börjar man klara av en del ärenden själv. Man vill ju gärna kunna allt direkt, men så är det ju inte.

Nästa steg för min del blir praktisk tjänstgöring på Servicedesk. Man får lite av allting där och vad jag hört så är det attraktivt att ha jobbat där av den anledningen."

TILLVÄXT

BYGGFEBER PÅ GÖTA TRÄNGREGEMENTE

På Göta trängregemente, T 2, pågår ett intensivt arbete inom infrastruktur och planering för att skapa ett robust regemente. För första gången sedan 1905 uppförs en helt ny byggnad för att möta den pågående tillväxten.

PÅ GÖTA trängregemente började den stora uppbyggnaden när den allmänna värnplikten återtog. För att de värnpliktiga ska få plats krävs ersättningslokaler till de kontinuerligt anställda soldaterna på regementet. Den nya byggnaden, som är beräknad för ett kompani, började byggas i slutet av förra året och beräknas stå klart för inflyttning våren 2024.

– En bra dag är jag ändå inte på kasern, utan ute och jobbar och då är det inte något problem med utrymmet. Men nu är det ganska trångt i omklädningsrum och pentry här i Östra kasernen, så det känns bra att få större utrymmen när vi väl är här, säger Erik Karlsson, en av soldaterna vid Karstorp kompani, som ska flytta till den nya byggnaden.

BÄTTRE FÖRUTSÄTTNINGAR

ÄVEN TRAFIK- och transportledningsstaben flyttar in i den nya byggnaden. I dag sitter de i samma byggnad som sjukvårdssektionen. Flytten gör att den kan expandera och få riktiga kontorsplatser, istället för lektionssalen de sitter i nu.

– Vi märker av att regementet växer. Det är mer folk i rörelse som ska iväg på övningar och insatser och då är det positivt att vi har bättre förutsättningar att utföra våra arbetsuppgifter, säger förvaltare Mattias Stark,

Den klassiskt gula byggnaden på T 2 rymde bland annat fordonsvård och rivs nu för att ge plats åt ett mer ändamålsenligt hus för Karstorp kompani.

chef för trafik- och transportledningsstaben.

Utbyggnaden av regementet möjliggör ytterligare ett kompani där värnpliktiga kan utbildas på T 2. Något som är positivt för förbandsomsättningen och tillkommande krigsförband. Det ökar även rekryteringsbasen för att kunna anställa fler soldater och till yrkesofficersutbildningarna.

Karstorps kompanichef, kapten Niclas Pettersson, är positiv

till att få kompaniet mer samlat än i dag men konstaterar samtidigt att det krävs mer.

– Den nya byggnaden blir säkert bra, framförallt ur arbetsmiljösynpunkt, men den tillåter egentligen ingen tillväxt av kontinuerligt anställda soldater på kort sikt. Andra infrastrukturprojekt måste därför tillkomma, menar Niclas Pettersson. ◀

Text **Caroline Axling/T2**

SKÖVDE GARNISONS TILLVÄXT

- › I hela Försvarmakten ser man en ökad tillväxt när det gäller infrastruktur vad gäller fordonshallar och logement. Skövde garnison är inget undantag.
- › Ny hall för förvaring

av drivmedelsfordon och –materiel. Byggstart i höst.

- › Ny byggnad för miljöfarligt avfall. För P4 LogE (logistikenheter). Under planering.
- › Hjulfordonshall för garnisonen. Ska rymma 16 lastbilar med lastade släp.

Även teorilektionssalar och grovlektionssalar för fordonsvård och utbildning. Under planering.

- › Utbyggnad av Försvarmaktens logistik- och motorskola, med bl.a. fler lektionssalar. Under planering.

SÅ BLIR DET ORDNING I FÖRSVARSMAKTEN

Motstridiga regler, otydliga beslutsvägar och frågetecken om vem som bestämmer över vad. Det är oklarheter som många inom Försvarsmakten känner igen. Nu tas nästa steg i att bättre styra upp verksamheten.

HELA FÖRSVARSMAKTEN är i förändring för att möta det försämrade omvärldsläget. Efter många år av neddragningar ska hela organisationen växa. Det är även en genomgripande förändring av hur Försvarsmakten fungerar. Det är den mest omfattande förändringen av Högkvarteret sedan det skapades i mitten av 1990-talet.

För att förstå dagens situation krävs en kort återblick.

– Det är viktigt att titta i backspegeln och se vad vi kommer från. Jag har varit i Försvarsmakten i snart 40 år och har sett minst 20 år av åtstramningar och centralstyrning. Det har gett ett mindset som inte är optimalt för expansion, eller ytterst försvara landet, säger generallöjtnant Michael Claesson, chef för Högkvarteret och Försvarsstaben.

› OTYDLIGHET SKA BORT

UNDER ÅREN AV neddragningar och centraliserad styrning har en otydlighet i styrning,

regler och ansvarsområden vuxit fram.

– Som exempel är det i dag en utmaning att tala om vad exakt som konstituerar ett styrdokument och hur olika styrningar förhåller sig till varandra. Vad är ett styrdokument och vem som får besluta är inte tydligt, säger Michael Claesson.

Oklarheterna har skapat många av de problem vi har i kärnverksamheten, svårigheter som ofta ventilerats i sociala medier.

– Det har funnits en räddhågsenhet, risk att trassla in sig i en spagetti av verksamhetsregler och framför allt ett motstånd och en otydlighet när man inte får ta ansvar, fast man vill.

› DOKUMENTET SOM STYR

UNDER DE SENASTE ÅREN har det gjorts ett omfattande arbete med att reda ut vad som gäller och hur Försvarsmakten ska styras. Ett resultat av detta är Försvarsmaktens arbetsordning, förkortat FM ArbO som trädde i kraft 1 januari 2023. Den ersätter den vildvuxna flora av liknande styrdokument som tidigare har gällt.

Det har också skett en decentralisering av Försvarsmaktens ledning. Skapandet av försvarsgrenstaberna är ett tydligt exempel. De sista delarna av Marinstaben flyttade till Muskö under 2023.

– Vi har skapat en organisation där försvarsgrenscheferna får ta ansvar för sin egen verksamhet. Där de har sin egen budget och eget ansvar för genomförandet av sin verksamhet. Försvarsgrenschef och stridskraftschef äger själva resurserna för genomförandet av uppdragen. Nu är det superviktigt att förstå arbetsordningen, hur ansvar förtydligas och att använda den delegationsordning som gör det möjligt att fatta beslut så nära verksamheten som möjligt.

› ORDNING OCH KONTROLL

FÖRÄNDRINGEN SYFTAR TILL att få ordning och kontroll på vilka resurser och förmågor som vi kan använda i skarpt läge. Det senaste steget i förändringen av Försvarsmaktens centrala ledning benämns Ledning 23 (L23).

Förändringsarbetets första steg togs med inrättandet av Försvarsstaben 1 januari 2023. Det andra steget beslutas under första kvartalet 2024 med målet att alla delar ska vara intagna 1 januari 2025. Därefter har det kommit så långt att det inte behövs ett särskilt namn på förändringsarbetet, den fortsatta utvecklingen kommer ske inom dagens strukturer.

– Vi har börjat bjuda in till utbildning, den är bra, men vi skulle ha varit på den bol-

Generallöjtnant Michael Claesson är chef för Försvarsstaben och Högkvarteret.

len tidigare. Alla som har ett verksamhetsansvar enligt FM ArbO bör gå den, men den är nyttig för alla medarbetare inom Försvarsmakten. Mer pedagogiska hjälpmedel är under framtagning. Dokumentet FM ArbO samt en del ytterligare information går att hitta på Emilia.

► RESULTAT SYNS REDAN

POSITIVA RESULTAT AV den stora förändring som görs kan redan noteras.

– Den syns i delaktigheten i de underlag som ÖB lämnar till regeringen, där är försvarsgrenshefarna med hela vägen.

Sverige är på väg in i Nato och det kommer att innebära förändringar. Den nya organisationen och styrningen genom arbetsordningen FM ArbO, kommer inte att behöva ändras efter inträdet.

– Mindre justeringar kan behöva göras, men i grunden är det en omstrukturering för ökad tydlighet vi gör. Jag ser inte att Natomedlemskapet kommer kräva några omedelbara större förändringar.

► FÄRRE OFFICERARE VID HÖGKVARTERET

FÖRSVARSTABEN KOMMER däremot att förändras. Färre officerare kommer att tjänstgöra vid Högkvarteret. Orsaken är att personalen behövs i

försvarsgrenar och stridskraf- ter och efter hand också i Natos staber.

– Vi har gjort en personalförsörjningsutredning och huvud- dragen pekar på att omkring 450 officerare kan tjänstgöra i Högkvarteret framöver.

Det här är en viktig pus- selbit för att klara tillväxten. Det innebär inte att någon blir av med jobbet, men vissa be- fattningar måste ersättas med civil kompetens för att skapa förutsättningar för att militär kompetens används där den absolut behövs.

– Vi har från Högkvarterets sida historiskt krävt förbanden på fler officerare än de kan avvara. De sex nya regemen-

tena och flottiljerna behöver personal, ett antal krigsförband ska bemannas inom allt från lo- kalförsvar till divisionsledning. När Sverige har blivit medlem i Nato ska omkring 250 officers- befattningar besättas. Det ska ske under en sexårsperiod och därefter permanent underhål- las.

– Att tjänstgöra vid en Na- tostab är något man ska räkna med.

Det stora arbetet med ny styrning av organisationen ska vara klar senast 1 januari 2025. ◀

Text **Linus Ehn/Fst Komm**

ANTONIA SEHLSTEDT/STRIDSFOTO

LUMPARLIV I ÖSTERSUND

JÄMTLANDS FÄLTJÄGARKÅRS UTBILDNING FÅR TOPPBETYG AV DE VÄRNPLIKTIGA TROTS TILLFÄLLIGA LOKALER, MÅNGA NYANSTÄLLDA OCH NYSTARTAD VERKSAMHET. FÖRSVARETS FORUM HAR TRÄFFAT TVÅ AV DEM SOM GÖR LUMPEN DÄR NU.

Frösön utanför Östersund visar sig från sin bästa sida, solglimtar genom spridda moln, gnistrande snö-täckta träd och en temperatur runt 14 minus.

– Lumpen ska man väl göra norrut, med kyla och snö och jag ville dessutom bort från stan, säger stockholmaren

Lukas Lofors, som ryckte in i augusti och nu utbildas till signalist vid fältjägarbatalen.

Jämtlands fältjägarbatal är en del av I21 som efter två decennier återetablerats på två orter, Sollefteå och Östersund. Namnet till trots är det inget jägarförband vi talar om, det handlar mer om att bevara en

gammal namntradition från nedlagda I5 i Östersund. Här utbildas nu infanterister – en skyttepluton och en stab- och trosspluton. De huserar på den numera nedlagda flygflottiljen F4:s område, medan planeringen pågår för ett nytt regementsområde som ska byggas i Torråsen norr om Östersund.

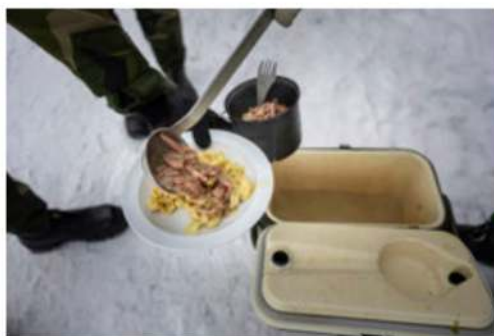
"I dag bjuder hans
majestät konungen på
pasta, carbonara-sås
och saft."

Uppställning och visitation av fanjunkare Frick utanför logementen.

Saften som serveras har en vag smak av citron men den är åtminstone varm.

Är det carbonara eller ärtsoppa, undrar en av de värnpliktiga.

Märta Vesterström ingår i stab- och trossplutonen och ska bli sjukvårdare.

– Jag är från Svea som ligger bara två timmar härifrån och det tyckte värnpliktshandläggaren passade, så därför hamnade jag här.

Hon berättar att hon från början var inskriven som skyttesoldat, men så fick hon höra om att det fanns en sjukvårdsgrupp och när hon fick

byta befattning ökade hennes motivation avsevärt.

– Jag hade hört från kompisar att det skulle bli tufft och målat upp något slags skräckscenario men det har varit väldigt roligt, säger Märta.

"EXTREMT PROFESSIONELLT"

FÄLTJÄGARKÅREN FICK HÖGA betyg i den så kallade GU-enkäten – som görs årligen bland värnpliktiga i hela landet – när

det gäller befälen. Det speglar både Lukas Lofors och Märta Vesterström uppfattning.

– Min pappa har ju berättat hur det var när han gjorde lumpen, befäl som står och skriker på en och kollektiva bestraffningar, men det var på 80-talet, här är det extremt professionellt och pedagogiskt, säger Lukas.

Han exemplifierar det med sin fanjunkare som han uppskattar mycket och som snarare

Märta Vesterström från Sveg skrevs in som skyttesoldat, men bytte befattning till sjukvårdare.

Utbildningen är utmanande men mycket givande, tycker Märta Vesterström.

Här redovisas vad man tagit med sig från gårdagens teorilektioner.

ser besviken ut när de klanter till det och Lukas menar att det biter betydligt bättre och Märta håller med.

– Är det några privata problem eller om det hänt något i tjänsten som är jobbigt, har befälen alltid varit där och pepat och stöttat, säger Märta.

Efter uppställning och visitation utanför logementen lämnar de båda kasernen för att fortsätta på var sitt håll, Märta

ska köra ett fyspass innan det blir teorilektion i läkemedelslära och Lukas ska inventera utrustningen i sambandsbandvagnen inför den kompaniövning de ska ha nästkommande vecka.

JOBBIG BÖRJAN

NÄR LUKAS LOFORS FÅR några minuter över efter att ha skruvat i sambandsvagnen berättar han hur han upplevt den här

första tiden.

– Jag sökte frivilligt och såg fram emot fysiskt slit. Det var ju såklart jobbigt i början, de första veckorna var det extremt mycket information, så när man fick första tjänstledigheten behövde jag verkligen vila hjärnan. Men det har varit mycket roligare än jag trodde.

Det han nu tycker är tuffast är förvånande nog tjänstledigheterna.

Hurry up and wait,
är också något man
får lära sig.

Lukas Lofors från Stockholm utbildas till signalist.

Det gäller att träna innan teorielektionerna börjar.

– Då vet man inte riktigt vad man ska göra, då saknar jag rutinerna och det känns konstigt att vara i Stockholm, jag känner mig hemma här.

PERSONLIG UTVECKLING

HAN SER FRAM emot kommande övningar, då han ska få använda allt han lärt sig.

– Det är jag väldigt taggad på och snart är det dags för Nordic Response uppe i Finland och

det ska bli extremt kul.

När det drar ihop sig mot lunch dyker isoleringskärnen upp, det blir till att äta ute i kylan som är fuktigt eftersom Sorsjön ännu inte fryst och lagt sig. Lukas ställer sig bakom ett av kärnen.

– I dag bjuder hans majestät konungen på pasta, carbonara-sås och saft, ropar han ut och börjar servera sina kamrater.

Samtidigt är Märta Vester-

ström på väg tillbaka till lektionssalen där sjukvårdsgruppen ska fortsätta teorielektionen i hemvärnets lokaler på Frösön. Enligt GU-enkäten får den personliga utvecklingen under tiden på regementet högt betyg, hela 4,3 av 5. Det stämmer väl överens med det som Märta upplever.

– Utbildningen i stridssjukvård var tuff och utmanande men samtidigt riktigt rolig och

givande. Det ska bli spännande och komma ut på övningar och testa sina förmågor på ett mer handgripligt sätt. Från början tyckte hon att det var jobbigt att leva ihop med folk hon inte kände, men menar att det inte tog lång tid att vänja sig. Nu ser hon fram emot fältveckorna för då kommer man lära känna varann på ett helt annat sätt.

Både Märta och Lukas kan mycket väl se en framtid inom Försvarmakten efter muck i juni.

– Jag har hört talas om en gruppchefskurs som kanske blir aktuell, säger Lukas Lofors.

Märta som redan tidigare funderat på att jobba inom sjukvården framöver har också tänkt till:

– Jag kan mycket väl tänka mig att vara kvar i Försvarmakten och kanske utbilda nya sjukvårdare. ◀

Med böckerna under armen bär det av till lektionssalen.

MÄRTA VESTERSTRÖM, 19 år.

Fritidsintressen: Hästsport med egen häst.
Tog studenten i våras, blivande sjukvårdare.

LUKAS LOFORS, 21 år

Fritidsintressen: Träning, thaiboxning, tyngdlyftning
Jobbat som servitör i två år, nu blivande signalist

I 21, VÄSTERNORRLANDS REGEMENTE MED JÄMTLANDS FÄLTJÄGARKÅR

Ort: Sollefteå och Östersund, återetablerades 2022

Personal: Drygt 100 anställda, varav 75 i Sollefteå

och 30 i Östersund
Uppgift: Försvara nedre Norrland

Övrigt: De nya regementsområdena ska stå färdiga

runt 2030 och ha plats för 850 värnpliktiga och 600 anställda på respektive ort.

MARINEN

UBÅTSJÄGARE

DE SENASTE DYGNENS HÅRDA SYDVÄSTLIGA VIND HAR KAMMAT DJUPA FÅROR I ÖSTERSJÖN. KORVETTEN HÄVER SIG I DEN HÖGA SJÖN, KRÄNGER OCH SLÅR. MEN I STRIDSLEDNINGSCENTRALEN RÅDER ETT KONCENTRERAT LUGN. SONAROPERATÖREN HAR PRECIS FÅTT KONTAKT MED EN MÖJLIG UBÅT. NU ÄR DET BRÅTTOM.

Text Ola Jacobsen Foto Josefin André, Ola Jacobsen & Jesper Moldvik

Stridsledningscentralen är korvettens hjärna. De 15 konsolerna är bemannade dygnet runt av officerare, specialistofficerare och sjömän.

MARINÖVNING Höst 23 har pågått i nästan en vecka. Det hårda vädret har gjort att övningen delvis har fått planeras om till inomskärsövningar, eftersom övningstorpederna är svår-bärgade i hög sjö, men nu är korvetterna äntligen samlade i Gotska sjön.

På den nya helikopterplattformen på den marina militärbasen Berga står en sjöoperativ helikopter 14 startklar. Under ytan i övningsområdet väntar en svensk ubåt.

En av målsättningarna med Marinövning Höst 23 är att ge besättningarna mängdträning. Flera av operatörerna är nya

och har kanske aldrig sett en stor ubåt i sina system. Därför började övningen på en grundläggande nivå, där ubåten håller känd fart och kurs. Därefter har svårighetsgraden successivt skruvats upp.

– Nu har vi nått en ganska avancerad nivå. Det enda fartygen vet är att ubåten finns inom ett visst område. Nu är det upp till den fartygschef som har det övergripande ansvaret för ubåtsjakten att taktisera med de tillgängliga resurserna för att nå målet, att hitta och bekämpa ubåten, säger kapten Carl Lüning.

Till vardags arbetar han i divisionsstaben på Fjärde

sjöstridsflottiljens 41:a korvettdivision, men nu under övningen agerar han vaktchef i den sjögående stab som leder övningen ombord på marinens största fartyg, stödfartyget HMS Carlskrona.

I FARTYGETS HJÄRNA

I MÖRKRET ÅTTA sjömil öster om HMS Carlskrona, i stridsledningscentralen innanför det radarreflekterande plastskrövet på en Visbykorvett, råder ett koncentrerat lugn.

De 15 konsolerna är bemannade dygnet runt med officerare, specialistofficerare och sjömän. Tillsammans formar de vad som brukar beskrivas

som fartygets hjärna. Här samlas all information, från egna sensorer, via olika system och från fartygets övriga delar, som manöverbrygga, maskincentralen eller någon av fartygets vapenstationer. Informationen sammanställs, bearbetas och ligger till grund för de beslut som fattas av vaktchef och fartygschef vid deras konsoler i mitten av stridsledningscentralen.

Längs en av väggarna sitter sonaroperatörerna och ubåtsjaktofficeren. De analyserar de ekon som sonaren registrerar i vattnet.

– Att leta efter en ubåt är bland det svåraste man kan ägna sig åt inom sjöstriden. Ubåtar är designade för att undvika upptäckt. Det är som att leta med en ficklampa efter en nål i en snöstorm, säger

” Att leta efter en ubåt är bland det svåraste man kan ägna sig åt inom sjöstrid. Det är som att leta med ficklampa efter en nål i en snöstorm.”

kapten Carl Lüning.

Svårigheten beror dels på Östersjöns unika topografi, som erbjuder ubåtar rikligt med möjligheter att gömma sig, och dels på Östersjöns olika salthalts- och temperaturskikt. Dessa ställer stora krav på besättningen och har skapat den unika kompetens som Försvarmakten har inom just ubåtsjaktförmåga i Östersjön.

– För att hantera de specifika utmaningar som Östersjön bjuder har vi en rad sensor-system på våra enheter. Alla har sina styrkor och svagheter och kan användas på olika sätt beroende på jaktens syfte. I

stora drag handlar det om att antingen väsnas så mycket att vi skrämmer iväg en eventuell inkräktare eller att smyga sig på för att tvinga den inträngande ubåten till ytan eller sänka den, säger kapten Carl Lüning.

SVÄRUPPTÄCKTA

VISBYKORVETTERNA ÄR designade för så kallad låg signatur inom både IR och det elektromagnetiska spektrat. I klartext betyder det att de är svåra att upptäcka. Till exempel kyls ångorna från framdrivningssystemets fyra gasturbiner med sjövattnen innan de lämnar fartyget. Skrovvinklar, mate-

För att undvika att sända radio i onödan och därigenom avslöja sin position för signalspaning, kommunicerar fartygen i vissa fall med ljussignaler.

rial och avsaknaden av fönster, eller ventiler som det kallas på fartyg, gör det i stort sett osynligt på radar. Det är bara de som tjänstgör på bryggan som ser solens vandring över himlavalvet. Resten av besättningen får följa jordens rotation via sina armbandsur.

För besättningen på den sjöoperativa helikopter 14 som hovrar över vattenytan några kilometer från korvetten är den här oktobernatten påtagligt mörk. Helikopterflottiljen har i många år arbetat målmedvetet för att ta fram en rutin för att verka till sjöss efter mörkrets inbrott eller vid nollskikt.

Rutinen blev godkänd 2021

” Det är bara de som tjänstgör på bryggan som ser solens vandring över himlavalvet. Resten får följa jordens rotation via sina armbandsur. ”

och sedan dess har besättningar på Helikopterflottiljens tredje skvadron utbildats och tränat på de moment som ingår. Under marinövningen Höst 23 ingår den nya förmågan för första gången i en större övning.

UBÅTAR HATAR HELIKOPTRAR

SONAROPERATÖREN OMBORD på helikoptern har under flygpasset sänkt ner doppsönaren vid flera olika positioner, samtidigt som enheten spanat efter

tecken på ubåt med sin radar.

– Man brukar säga att ubåtar hatar helikoptrar. Dels handlar det om att de kan uppträda extremt oförutsägbart. Ubåten har heller inget sätt att upptäcka den från sitt undervattensläge, utan måste sticka upp sensorer på ytan för att kunna få kontakt. Men det är svårt att göra det utan att röja sig för helikopterns kraftfulla spaningsradar, säger kapten Carl Lünig.

Den variabla djupsonaren kan sänkas ned och släpas efter fartyget på olika djup. Genom att placera sensorn i vattenvolymens olika salt- och temperaturskikt kan besättningen hitta en ubåt som gömmer sig.

En sjöoperativ helikopter 14 lyfter från sin tillfälliga bas på Berga för att delta i ubåtsjakt i mörker.

Det här i kombination med ubåtens stora svårigheter att skaka av sig helikoptern, som snabbt kan byta plats och har relativt lätt att följa målet, gör helikopter till en viktig plattform vid ubåtsjakt.

– Allra bäst förmåga får vi genom att kombinera helikopterns förmågor med de sjögående enheternas och deras uthållighet över tid, säger divisionschef major Meijer.

MÅL HITTAT

SONAROPERATÖREN OMBORD helikoptern har fått ett nytt eko och påbörjat klassificeringen. Samtidigt meddelar han ubåtsjaktofficeren på Visbykorvetten sitt fynd, varpå sjöstyrkan formerar sig i det område som ekot befinner sig.

Besättningen ombord HMS Helsingborg är indelad i två vakter som varvar sex timmars arbete med sex timmar av mål-

tider, fysisk träning och vila. Sonaroperatören för plötsligt ena handen mot talknappen som sitter fäst i brösthöjd på uniformsskjortan.

”Ubjo, nytt sonareko i bäring 043” säger han i sitt headset.

”Uppfattat, utvärdera sonarekot” svarar ubåtsjaktofficeren. Sonaroperatören påbörjar sina klassificeringskontroller och återkommer snabbt: ”Ubjo,

Fartygets vapentekniker klagör torpederna för skott.

Snart öppnas luckan i skrovet så att torpederna kan skjutas ut.

Manöverofficeren styr så att korvetten hamnar i skottläge.

ekot i bäring 043 nu klassad möjlig ubåt.”

”Uppfattat, fortsatt utvärdera” svarar ubåtsjaktofficeren.

Samtidigt börjar hon vidta åtgärder för möjlig kontakt. Bland annat gör hon resten av styrkan uppmärksam på att de har en möjlig ubåt. Det leder till att vaktchefen beordrar klagöring av övningstorpeder. Vapenteknisk officer och vapentekniker tar sig snabbt

till vapendäck och påbörjar klagöringen.

KLART FÖR SKOTT

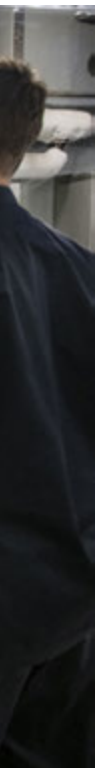
SÅ HÖRS sonaroperatörens röst igen: ”Möjlig ubåt i bäring 051, nu klassad ubåt.” Ubåtsjaktofficeren kvitterar och varskor fartyget. Nu hörs fartygschefen: ”Ubjo, insätt torped mot ubåtsmålet.”

I det här läget har ubåtsjaktofficeren manöver över fartyget

(styr fartyget, reds anm). Det innebär att hon från sin plats i stridsledningscentralen direkt kan placera fartyget i skottläge. På vapendäck är torpederna klagjorda för skott. Sonaroperatören fortsätter att följa ubåten och läsa uppdateringar på målet. Ubåtsjaktofficeren svarar: ”Uppfattat. Insätter torped mot EX001.”

Det är tyst i headseten i några sekunder. Så hörs

ubåtsjaktofficerens röst igen. "Två torpeder mot målnummer EX001, fyr!" Hon vrider om en nyckel i sin operatörskonsol för att osäkra torpeden och trycker på den röda lysande knappen med bokstäverna FYR.

En dold lucka i skrovet några meter över vattenlinjen öppnar sig och blottar de två torpederna för den mörka oktobernatten. Kall och fuktig luft strömmar in på vapendäck och kyler svetten i ansiktet på vapenteknikerna och den vapentekniska officeren där de väntar på skotten i mörkret.

Ljudet från fartygets fyra gasturbiner dånar på vapendäck. Ett vinande ljud hörs när torpederna lämnar sina tuber och med ett plask skjuter iväg ner i vattnet. Vapenteknikerna tar sig snabbt fram till mynningen på tuberna.

”'Tråden löper väl' hörs det från vapentekniska officeren – ett kvitto på att torpederna gått i vattnet och är på väg mot sina mål.”

”Tråden löper väl” hörs på det inre systemet från den vapentekniska officeren på vapendäck. Det är ett kvitto på att torpederna har gått i vattnet och är på väg mot sina mål. Tråden är en tunn koppartråd mellan fartyget och torpederna. Via den kan besättningen fortsätta att förse torpeden med måldata efter att den lämnat fartyget.

– När ubåten upptäcker att det finns en torped i vattnet gör den allt för att förvilla både torpeden och styrkan som har avfyrat den. Det kan ske på många olika sätt, säger kapten Carl Lüning.

Under övningen gjordes även många simulerade anfall med torped mot ubåten. På det sättet har ubåtsbesättningen full handlingsfrihet att manövrera i vattenvolymen, utan att begränsas av skyddsavstånd till torpeden.

TORPED I VATTNET

OMBORD PÅ KORVETTEN varskor ubåtsjaktofficeren fartyget och resten av styrkan att man insatt torped mot målet.

Medan ubåten gör allt den kan för att undvika att bli träffad och förvilla de som jagar den ligger det på ubåtsjaktofficeren att se till så att vapnet går

Ett vinande ljud hörs när torpederna lämnar sina tuber och med ett plask skjuter iväg ner i vattnet.

på rätt kurs, med rätt fart och rätt djup mot ubåten.

"100 meter kvar till målet" uppdaterar sonaroperatören, följt av ubåtsjaktofficeren: "Torped bedömd träff i mål EX001."

"Utvärdera träff." kommer snabbt från fartygschefen.

Med hjälp av sensorer och utkiken på bryggan försöker besättningen se om man träffat. Även helikoptern spanar.

FRAMGÅNGSRIK INSATS

I DET HÄR läget letar man efter luftbubblor eller andra tecken på uppnått önskad effekt mot ubåten. Utifrån vad utvärderingen ger vid handen kan styrkan snabbt ställa om till att undsätta nödställda eller fortsätta ubåtsjakten om man har skäl att tro att det finns fler aktiva mål i området, säger kapten Carl Lünings.

I det här fallet bedöms vapeninsatsen som framgångsrik. På

vapendäck återställer teknikerna torpedtuberna. Helikoptern lämnar området för att återvända till Berga. På korvetten pågår arbetet precis som innan. Själva torpedskjutningen involverade bara ett fåtal och övriga har under tiden fortsatt med sina uppgifter.

– Parallellt med ubåtsjakt löser

seinhämtning är några av de uppgifter som vi alltid arbetar med, understryker han.

Just den här förmågan att snabbt växla mellan övervakning och bekämpning är något som kännetecknar arbetet ombord flottans fartyg. Att besättningen snabbt kan växla tempo är en förutsättning för att

” De skarpa vapnen i form av bland annat ubåtsjakttorped och sjömålsrobot är alltid med och redo att användas.”

besättningen alla andra uppgifter också i alla tre dimensioner: under, på och över ytan, äger kapten Carl Lünings.

– Bara för att vi bedriver ubåtsjakt betyder inte det att vi stannar av med allt annat. Sjöövervakning med uppbyggnad av målläget, både på ytan och i luften samt underrättel-

fartygen ska kunna vara insatta i veckor i sträck utan att tappa stridsvärde.

– Inför en ubåtsjaktövning förses fartygen med övningstorpeder, men de skarpa vapnen i form av bland annat ubåtsjakttorped och sjömålsrobot är alltid med och alltid redo att användas, säger kapten Carl Lünings. ◀

FÖRSTA UBÅTSJAKTÖVNINGEN

Under flera år har Helikopterflottiljens sjöoperativa skvadron arbetat med att ta fram en rutin för att bedriva ubåtsjakt i mörker eller nollsikt. Under Marinövning Höst 23 ingick förmågan för första gången i ett övningsssammanhang.

SEDAN 2016, då Försvarsmakten började bedriva ubåtsjakt med helikopter igen, har det saknats en godkänd flygoperationell rutin för att uppräda efter mörkrets inbrott och i dåligt väder. I dessa förhållanden kan besättningen inte

bestämma vare sig höjd eller flygläge visuellt, utan måste helt förlita sig på helikopterns instrument.

– Plattform, sensorer och den rutin vi hade för ubåtsjakt i dagsljus har fungerat enastående sedan vi återinförde förmågan år 2016. Både system och besättningar har länge varit mogna för att utveckla förmågan även i mörker, säger divisionschef major Meijer, som har varit drivande i arbetet med den nya rutinen.

– Vi har ändå närmast oss detta försiktigt och med ett stort mått av ödmjukhet. Som alltid är det högsta prioritet att

alla kommer hem helskinnade efter varje flygpas, men visst innebär det ökade risker när vi inte har visuella referenser, fortsätter divisionschefen.

Den nya förmågan innebär även att de sjöoperativa helikopterstyrkorna inte längre är lika väderbegränsade eftersom den nya rutinen även kan användas när vädret gör att det inte går att upprätthålla visuella referenser. Det ger utökade möjligheter inom andra flygoperationella procedurer som föregås av en nedgång över vattenyta. ◀

Text **Per Åhlin** Foto **Jesper Moldvik**

FAKTA SENSORER OCH VAPEN FÖR UBÅTSJAKT

» Inom ubåtsjakt använder Försvarmakten alla till buds stående medel för att lokalisera och bekämpa angriparen. Allt från ett par ögon och någon som skriver ner vad man ser till mer kvalificerade resurser som olika typer av sensorsystem. Här är några exempel på tekniska system som kan användas.

Variabel djupsonar, VDS.

VDS sänder ut ljud i olika frekvenser i vattenvolymen och registrerar ekon, lite som en undervattensradar. I det här fallet sitter sensorn monterad i undervattensfarkost som släpas efter fartyget på olika djup. Genom att

placera sensorn på olika djup kan besättningen leta efter ekon i olika salt- och temperaturskikt, där ubåten annars kan vara väldigt svår att upptäcka med en sensor på ytan. Används primärt utomskärs.

Sonarbojar. Sonarbojar är ett passivt system, med mikrofoner som lyssnar på ljud på olika frekvenser under vattnet. Genom att skapa sig en bild av hur en vattenvolym låter kan skickliga operatörer upptäcka avvikelser. De kan upptäcka allt från dykare till olika typer av undervattensfarkoster. Används dels av sonarbåtar inomskärs, men kan även släppas

från helikopter både inom- och utomskärs för att snabbt skära av eller ringa in ett område.

Skrofvast sonar. Den skrofvasta sonaren har begränsad förmåga att "se" genom olika salt och temperaturskikt, men är mer högupplöst än VDS. Används primärt inomskärs.

Doppsonar. Denna kraftfulla sonar vinschas ner i vattnet från en sjöoperativ helikopter till önskat djup. Används både inom- och utomskärs.

Spaningsradar och sikten. Spaningsradar, IR- och kamerasikten på både fartyg och helikopter som används för att upptäcka ubåten

eller ubåtens sensorer på vattenytan.

Torped. Torped 45 används mot ubåtar. Finns i dagsläget på korvetter, men ett utvecklingsarbete pågår för att kunna bestycka helikoptrar med den nya torped 47 som är på väg att levereras.

Sjunkbomb. Alla marinen's fartyg och båtar kan bära och fälla sjunkbomber.

Antiubåtsgranater. Antiubåtsgranater är enkla granater som skjuts från minjaktsfartyg mot ubåt på korta avstånd.

Minor. Marinen använder många typer minor, varav vissa kan användas mot ubåt.

MED HELIKOPTER I MÖRKER

"Visst innebär det ökade risker när vi inte har visuella referenser", säger major Meijer, divisionschef Helikopterflottiljen.

FAKTA MARINÖVNING HÖST 23

Vad: Syftet med övningen är att träna på att tillsammans upptäcka och bemöta olika typer av undervattensshot.

När: 11–18 oktober 2023

Var: Stockholms skärgård och Gotska sjön

Vilka deltar: Tredje- och Fjärde sjöstridsflottiljen, Första ubåtsflottiljen, Stockholms amfibieregemente, Marinbasen, Helikopterflottiljen, Ledningsregementet, Kustbevakningen samt marina enheter från Finland och Storbritannien. Totalt ingår 18 fartyg, samt landbaserad personal. Sammanlagt deltar cirka 500 personer från marinen.

NYA FRONTLINJEN

Även om Ella Carlssons uppdrag inte uttryckligen är att bygga en försvarsgren är det i praktiken just vad hon gör. I dag är hon chef för Rymdavdelningen, en del av flygvapnet.

HON HAR EN bit kvar, minst sagt. Ännu ryms verksamheten i flygvapnet och man är inte fler än en handfull personer. Men det bekommer inte Ella Carlsson, som varit "rymdnörd" sedan hon i tidiga tonåren såg en scen ur Star wars. För hon ser att utvecklingen går fort.

Rymdavdelningen, som hon alltså är chef för, är en del av flygvapnet och skapades den

första januari 2023 – mindre än ett år efter att hon varit med om att formulera förslaget om en sådan. Och Försvarsstabens beslut om att satsa på en svensk satellit för militära uppgifter, kom ännu tidigare.

Men varför behövs en rymdförmåga alls?

– Rymdomänen är ett komplement till övriga domäner. Främst genom att den ger möjlighet till exempelvis lägesbilder via satellitburna sensorer, men också som ett stöd till långräckviddig bekämpning genom att kunna hitta och identifiera mål.

Rymdlägesbild är ett begrepp som återkommer många gånger under intervjun. Det handlar

bland annat om att hålla koll på vilka satelliter och sensorer som rör sig i rymden, och därmed vilka aktiviteter på marken som kan vara utsatta för exempelvis spaning, något som kallas överflygningsanalys. Vi får ingen klarhet i huruvida Försvarsmakten gör detta i dag, men myndigheten har i vart fall ett avtal med amerikanska US Spacecom, för uppgifter om satelliters positioner och banor.

EGEN SATELLIT 2027

GENOM ATT SKICKA upp en egen satellit skulle Försvarsmakten få större kontroll än om man skulle förlita sig på samarbeten med andra nationer, och också kunna utnyttja informa-

Det blir allt viktigare att hålla reda på vilka satelliter som rör sig runt jorden.

tionen i högre grad. Exakt vad framgår inte; det blir ibland väldigt tekniskt när Ella Carlsson förklarar. Men i korthet handlar det om "egen rådgivning, kortare ledtider, samt tillgång till rådata". Redan 2027 tror hon att den första satelliten, ett slags prototyp, kan skickas upp från Esrange utanför Kiruna.

Arbetet med att inkludera en rymdlägesbild i Försvarens maktens ordinarie verksamhet, och att skaffa en egen satellit, bedrivs inom två av fyra så kallade operationslinjer, eller områden. De övriga två områdena handlar om personal och skydd av infrastruktur kopplat till rymdverksamheten. När det gäller personal är Ella Carlsson

RYMDHOT

Det finns flera "naturliga" hot mot satelliter, som solstormar och kollisioner med asteroider eller så kallat rymdskrot. Men det finns även en rad möjliga antagonistiska hot som Försvarens makt behöver vara redo att möta.

» **Rymdskrot.** En nation kan exepelvis skjuta ned sin egen satellit och därmed skapa rymdskrot, vilket kan skada intilliggande satelliter. Senast skedde detta 2021 när Ryssland sköt ned en av sina egna satelliter och därmed utsatte ISS (Internationella rymdstationen) för risk. Rymdskrot består även av gamla uttjänta satelliter, eller satelliter som krockat med varandra.

»» Cyberattacker.

Kan hindra att data laddas ner från en satellit, eller förvanska information som sänds till och från den.

»» **Laser.** Genom att blända sensorer på en satellit med laser kan dessa bli obrukbara eller förstöras.

RYMDAVDELNINGENS FYRA OPERATIONS-LINJER

»» **Personal.** Hur personal ska organiseras, utbildas, och tränas.

»» **Rymdlägesbild.** Ge relevanta delar av Försvarens maktens tillgång till en rymdlägesbild.

»» Satelliter.

Utveckla en egen satellitförmåga. Redan 2027 kan den första testsatelliten skickas upp från Esrange. Efter 2030 är ambitionen att sända

upp satelliter för skarp användning.

»» **Skydd av satelliter.** Förmåga att skydda den infrastruktur som krävs för en rymdverksamhet berör såväl anläggningar på marken som själva satelliterna. Inkluderar även så kallad responsiv uppsändningsförmåga, vilket innebär att snabbt kunna sända upp något då ett behov uppstår.

NATOS ARTIKEL 5 GÄLLER I RYMDEN

Efter ryska nedskjutning av den egna satelliten 2021 beslutade Nato att artikel 5, som anger att ett angrepp på någon av alliansens länder är ett angrepp mot alla medlemmar, gäller även när det sker i rymden.

son tydlig med att det ska vara "både mixed och joint", alltså både civil och militär personal, och från samtliga försvarsgrenar och stridskrafter.

– Vi har redan i dag väldigt kompetent personal från både flygvapnet och armén, och snart även från marinen.

SKAPA RYMDMEDVETENHET

HON VILL OCKSÅ skapa en medvetenhet i hela Försvarens makt om rymden. Därför utvecklar de material till FM Lärportal som ska hjälpa personal i hela organisationen, på alla nivåer, att förstå vilka förmågor som finns eller kan finnas i rymden, vilka hoten är, vad som är synligt från rymden.

Överstelöjtnant Ella Carlsson, chef för Rymdavdelningen, flygvapnet.

– Helt enkelt skapa en förståelse som behöver finnas inför och under övningar, i skarpa situationer och när man planerar anskaffning av materiel, förklarar Ella Carlsson. <

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Fst Komm**

MOT YTTERSTA GRÄNSEN

27 000 kilometer i timmen. Över USAs östkust, upp mot Kanada, bort mot Irland. Och efter drygt ett halvt dygn, framme vid den internationella rymdstationen 40 mil ovan jordens yta.

RESAN SOM MARCUS Wandt fått en biljett till liknar ingen annan. Som andra svensk ska han lämna jordatmosfären för en tvåveckorsvistelse ombord på ISS, den internationella rymdstationen. Christer Fuglesang har gjort det tidigare, men resan är ändå unik.

– Christer ägnade flera år åt utbildning och förberedelser. För mig har allt det komprimerats till nio månader, berättar Marcus.

Att han klarar av uppgiften på så kort tid beror på hans tidigare erfarenheter, inte minst från Försvarsmakten och åren där som fallskärmsjägare och senare stridsflytt. Men hans civila karriär och utbildning är minst lika viktiga.

Han har aldrig tvekat inför uppdraget. Men han kastade sig inte heller in i det. Marcus jobbar inte så, verkar det.

– Jag har verkligen satt mig ner och tänkt igenom det hela, till stor del tillsammans med min fru. Inte för att det har funnits någon tvekan, utan mest för att jag velat vara stensäker på det här.

Han konstaterar att en sådan här sak kräver en stor uppföring, inte bara för honom själv utan för hela familjen – han har fru och tre barn. Han behövde

vara fullkomligt säker på att han verkligen "kan stå upp för och genuint tro på det".

– Det är verkligen viktigt för mig, att starkt tro på det jag gör och hur jag gör det. Så var det i Försvarsmakten också, oavsett vilket uppdrag det handlade om.

INTE STRÅLANDE

I APRIL 2023 tog han tjänstledigt från jobbet som cheffstestpilot på Saab, och har sedan dess ägnat väsentligt mer än 100 procent av sin arbetstid åt förberedelser, både i Europa och i USA. Under tiden har han bara träffat familjen några få dagar.

– Det vet ju alla som varit på missioner hur det är. Det är inte strålande att vara borta så mycket från familjen, men det går väldigt bra. Jag har en

Marcus Wandt gillar aktiviteter med hög fart.

fantastisk fru som håller ihop allt där hemma och självgående barn.

När han väl kommer upp till rymdstationen – enligt plan sker det den 10 eller 11 januari – väntar långa arbetsdagar under två veckor. Han ska bland annat göra tester som går ut på att fjärrstyra robotar nere på jorden. Det låter möjligen väl simpelt, men är naturligtvis allt annat än det.

– Bara att hantera själva styrenheten är något helt annat i mikrogravitation än i en miljö med gravitation. Men det finns också en rad andra utmaningar som behöver studeras och hanteras.

Fjärrstyrda robotar väntas komma till användning exempelvis i samband med utforskning av månen och senare möj-

RYMDRESFAKTA

» 22 500 godkända ansökningar till astronautplatsen lämnades in till ESA (Europeiska rymdstyrelsen).

» Resan till internationella rymdstationen, ISS, pågår i cirka två veckor.

Uppskjutningen sker från Kennedy space center i Florida den 10 januari, under försättning att vädret tillåter.

» ESA har gett resan namnet Muninn efter Odins korp i den nordiska mytologin.

» Syftet är att genomföra forskning i tyngdlöshet och att främja intresset för rymden, vetenskap och teknik.

» Axiom Space arrangerar färden i samarbete med SpaceX.

» Marcus Wandt flyger med kapseln Dragon som lyfts ut i rymden med den återanvändningsbara bäraketen Falcon 9.

OM MARCUS WANDT

Ålder: 43 år.

Bor: Linköping med fru och barn. Född på Hammarö utanför Karlstad.

Karriär: Elektroteknikingenjör (Chalmers tekniska högskola), officersprogrammet (MHS K), stridspilot i Försvarsmakten (utbildad i både Sverige och i USA), nu cheftestpilot (Saab Aeronautics).

Favoritrymdfilm: *The Martian*. "Ovanligt välresearchad film med en bra story."

ligen Mars. När rymdstationen runt månen som Nasa och ESA håller på att bygga, Gateway, står klar är tanken att astronauter exempelvis ska kunna förbereda uppdrag på månens yta med hjälp av robotar.

VILL HINNA BARA VARA

MEN DET BLIR även en hel del medicinska studier och experiment. Marcus, som har en civilingenjörsexamen, ska även göra tekniskt underhåll av delar av rymdstationen. Sammantaget räknar han med arbetsdagar på tio timmar. Utöver det behöver han ägna tid åt fysisk träning.

– Samtidigt hoppas jag få tid att dokumentera och spela in material, och bara vara och fundera. Dels för att få ut så mycket som möjligt av själva upplevelsen, dels för att kunna ta med mig något tillbaka till jorden för att förmedla erfarenheten till andra – som inte fått möjligheten att åka upp i rymden än.

Trots alla förberedelser och alla träningstimmar vet han inte hur det kommer att kännas när han anländer till

rymdstationen. Fysiskt handlar det om att kroppen behöver anpassa sig till mikrogravitation. Marcus är visserligen van vid våldsamma rörelser och mycket påverkan på kroppen, från sin pilotkarriär. Och även om mikrogravitationen snarare handlar om motsatsen så är det i båda fallen ett slags "balanspåverkande stress".

– Men jag vet förstås inte hur jag kommer att påverkas förrän jag verkligen är där.

Finns det några likheter mellan att flyga i raket och flyga stridsplan?

– Ja, båda är ju tekniskt komplexa system och testflygplanen är ju liksom rymdskeppen experimentella. Det gäller som pilot att göra riskbedömningar och man tittar på redundanser och så.

– Rent flygmässigt vet jag ju inte än. Men det är en helt annan kraft här förstås, när raketerna accelereras till 27 000 km i timmen. Det är en annan dimension av fart. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/**
Fst Komm

BRITTISKA .. REKORDBESÖKET

NÄR HMS QUEEN ELISABETH ANLÖPTE GÖTEBORGS HAMN HANDLADE DET INTE BARA OM ÅTERHÄMTNING. BESÖKET VAR FRÄMST EN STARK SIGNAL OM JEF-SAMARBETET.

Text **Sarah Houghton/HMS QNLZ & Henrik Lundqvist Rådmark/FST KOMM**

Översättning **Johanna Toll/FST KOMM**

EFTER EN DRYG månad i Nordsjön och Norska havet stävade hangarfartyget HMS Queen Elizabeth mot Göteborgs hamn i mitten av oktober. Upphetsningen i land var inte att ta miste på. Och redan ute vid svenska territorialvattengränsen möttes fartyget av en svensk korvett och ett patrullfartyg. Strax gjorde två JAS-plan en välkomnande överflygning, och det brittiska hangarfartyget eskorterades in till Skandiahavnen av personal från Älvsborgs amfibieregemente, Polisen och Kustbevakningen.

HMS Queen Elizabeth hade den senaste månaden ge-

nomfört flera övningar inom ramen för JEF, ett försvarssamarbete bestående av tio länder och med särskilt fokus på Nordatlanten och Arktis. Med stöd av Norge, Belgien och Nederländerna, och i samarbete med Finland och Sverige, hade hangarfartygsgruppen genomfört operationer över hela Arktis, flugit i norskt, svenskt och nederländskt luftrum, simulerat bekämpning av motståndarens luftvärn och dynamiska mål i övningarna "War at Sea" ("Krig till havs").

Nu skulle fartyg och besättningar alltså få en veckas vila i Göteborg. Det omfattande arrangemanget i samband med

hennes ankomst var förstås välmotiverat. Dels ur ett säkerhetsperspektiv, dels då fartyget aldrig tidigare besökt Sverige. Och besöket handlade inte bara om rast-vila för personalen.

Under besöket stod HMS Queen Elizabeth och hangarfartygsgruppen värd för flera olika JEF-relaterade evenemang för att synliggöra relationen mellan brittisk och svensk försvarsmakt.

Men hur är det att jobba på ett gigantiskt hangarfartyg – det största som Storbritannien någonsin haft? Vi bad Sarah Houghton, informatör ombord, fråga några av sina 1 600 kollegor.

Hangarfartyget HMS Queen Elizabeth tillsammans med ett eskortfartyg. Med sina två överbyggnader och ett flygdäck som vinklar sig uppåt i fören hon lätt att känna igen.

Sjöman Elizabeth Coult tjänstgör vid köksdetaljen. Under besöket i Göteborg arbetade hon med de finare middagar som serverades gästerna ombord.

Sjöman ELIZABETH COULT, Cateringtjänsten, Logistik:

”VÅR UPPGIFT i cateringtjänsten är att vi ska kunna servera tre måltider per dag, lagade och serverade i tid och med god kvalitet. Att fartygsbesättningen är mätt och nöjd är en viktig del i att skapa god stämning ombord och upprätthålla stridsmoralen. Vi måste se till att köket är rent och håller den standard som krävs för att kunna garantera livsmedelssäkerhet. Det är viktigt att köket alltid är rent och städat.

När vi får en leverans av färska livsmedel, antingen i en hamn, eller som påfyllnad av förråden till sjöss, måste vi sortera och lagra alla livsmedel och sen vara beredda att ta dem till köket så att kökspersonalen

kan laga nyttig mat till alla ombord. Vi arbetar långa dagar och arbetar i skift, där även nattarbete ingår, för att se till att all mat är förberedd och färdig till frukosten som serveras kl. 07.00”

”Ibland arbetar cateringtjänstens personal tillsammans för att laga fina middagar till olika sorters försvarstillställningar, det kan vara både i Portsmouth, ute på uppdrag eller i en främmande hamn. Jag fick vara med och hjälpa till att ordna två fina middagstillställningar under tiden som vi låg i Göteborgs hamn, till dessa var lokala beslutsfattare inbjudna. Båda middagarna blev mycket lyckade, och det är jag stolt över.” ◀

Fartygets huvudbeväpning, stridsflygplanet F35 Lightning II är ett STOVTL-flygplan, (short take-off and vertical landing), kort start och vertikal landning.

Sjöman JAY SACHDEV, Logistik:

”JAG GICK MED i flottan för att känna att jag har ett syfte, att få in disciplin i mitt liv, och att bevisa för mig själv att jag kan arbeta i en utmanande miljö. Under de 12 månader som jag varit ombord på HMS Queen Elizabeth så har jag fått många möjligheter till personlig och yrkesmässig utveckling.”

”Jag har lärt mig att hantera och samexistera fredligt med de många olika personligheterna i männen, jag har hjälpt till med högprofilbesök ombord, jag har besökt Oslo och Göteborg, sett till att fartyget levtt upp till sina åtagande när det gäller till exempel brandbekämpning och skademinimering, och fått ägna mig åt ett projekt som jag verkligen

brinner för, nämligen att utveckla fartygets innovationsforum 'QNLZ Innovation Forum'.” ◀

Sjömannen Jay Sachdev tog värvning i flottan för att hitta mål och riktning i livet, berättar han.

F35 Lightning II med sina böljande linjer som gör den svår att upptäcka med radar.

HMS Queen Elizabeth kan bära en rad olika helikoptrar. På bilden drar personal last till en Merlin-helikopter.

När fartyget går in i hamn ställer besättningen upp på däck, enligt marin tradition. Sjömännen i sina blå uniformer och marinsoldaterna i grönt.

Kommandör James Blackmore, chef för Carrier strike group 23.

Kommandör JAMES BLACKMORE, chef för CSG (carrier strike group, hangarfartygsgruppen):

”CSG23 HAR BÖRJAT riktigt bra. Integrerad utbildning i luft och sjömiljöer, och tillsammans med våra europeiska allierade har vi visat den brittiska hangarfartygsgruppens förmåga och smidighet. Nu åker vi vidare längre norrut på norska havet och till Arktis för att förstärka vår interoperabilitet genom att öva med JEF-partnerländer på långräckviddig bekämpning. I övningen kommer vi att an-

vända stridsflygplanen F-35B Lightning som är ombord på hangarfartyget, tillsammans med våra viktigaste allierade Norge, Finland och Sverige.”

”Under den första fasen har CSG integrerat fartyg från Storbritannien, Norge, Belgien och Nederländerna. Tack till alla våra partner och allierade som har arbetat med oss i den här övningen än så länge; vår gemensamma uppgift att se till att avskräckning och försvar i den euroatlantiska regionen fungerar är själva hörnstenen i CSG23.” ◀

Presstalesperson **GEORGE PIPER, Kommunikations- och informationsspecialist:**

”EFTER 15 ÅR i brittiska flottan (Royal Navy), så är det här min första resa ombord på ett ytfartygsförband. Jag är här som en del av besättningen på den brittiska hangarfartygsgruppen ”Carrier Strike Group”, men jag har min bakgrund i ubåtstjänsten. Tidigare har jag tjänstgjort på HMS

Vanguard och HMS Artful, och nu är det mycket intressant att se en annan sida av flottan, och särskilt att få vara ombord på ett hangarfartyg.”

”Höjdpunkten på resan har varit att umgås med de andra; det har varit fantastiskt många middagar och tillställningar i officersmässen och stämningen ombord har varit enastående god.” ◀

George Piper med bakgrund som ubåtsman, nu presstalesperson.

Fartygschefen kommandörkapten Will King berättar att HMS Queen Elizabeth nu för första gången står under Natos ledning.

Kommandörkapten **WILL KING, befälhavare på HMS Queen Elizabeth:**

”EFTER EN LÅNG tid till sjöss, så är mitt fartygskompani och jag glada att anlöpa Göteborg. Vi ser fram emot att anordna olika försvarsevent, med syftet att stärka vår långa tradition av försvarssamarbete med Sve-

rige, och för att njuta av välförtjänt vila och för att se vad våra värdar kan visa oss i staden. För många är det första gången som de besöker Sverige, medan det för vissa är ett välkommet återseende av en stad som de besökte med det dåvarande flaggskeppet i brittiska flottan HMS Ark Royal 2007.

”Nu väntar de sista delarna av vår resa, fartyget kommer att outtröttligt arbeta under den kommande perioden till sjöss, eftersom HMS Queen Elizabeth nu för första gången arbetar under Natos ledning, och på så sätt befäster Storbritanniens starka och osvikliga åtagande till alliansen.” ◀

HJULF

I Boden utbildas värnpliktiga MC-ordonnanser år för år till krigsförbanden i norr.

ARMÉN

EN AV ALLA befattnings-utbildningar som inleddes under hösten på Norrbottens regemente I 19 var för mc-ordonnanser. Beridna på Husqvarna 258:or utgör ordonnanserna en värdefull resurs för bataljonen och brigaden.

En av huvuduppgifterna är

att transportera information på klassiskt vis. Nämligen information i pappersform förmedlat från hand till hand – exempelvis en order. Det gör att förbanden kan kommunicera i radiotystnad, utan risk för avlyssning från fientlig signalspaning.

Övriga uppgifter för ordonnanserna kan vara att rekognosera för att bedöma framkomlighet och bärighet på vägar, stråk och broar åt resten av förbandet. ◀

*Text & foto David Luttu Carr/I 19
Försvarsmakten*

Snårig terräng är inget hinder för hög fart.

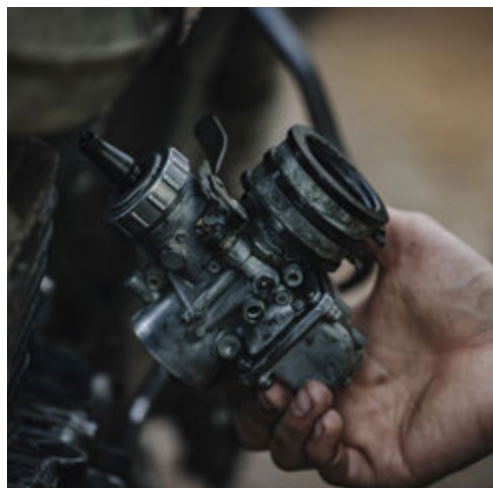
Trots motorhjälpen är det fysiskt krävande att köra.

IRARE I NORR

Förarna utvärderas av Olof Breidfors:

Reparation i fält ingår i utbildningen.

TOPPCHEFENS HEMLIGA VAPEN

Efter 25 år i det civila har före detta officeren Stefan Alariksson förfinat och vässat sitt ledarskap i näringslivets toppskikt. Möt honom i ett samtal om hur man får en organisation att gå i takt åt rätt håll.

HAN HADE ANAT DET, känt det allt oftare på senare tid. Men nu blev det alldeles särskilt påtagligt. Som skytteplutonchef, med ansvar för ett trettiotal soldater i BA09, gick det inte att anlägga en mask som ledare. Bortsett från att det är svårt att skapa trovärdighet bakom en mask skulle han inte orka upprätthålla den dygnet runt.

Insikten slog inte ner som en blix, men någon gång i början av hans tid på förbandet nere i Bosnien förstod han att han inte kunde leda effektivt utan att vara sig själv. Han behövde acceptera det han uppfattade som svagheter och tillkortakommanden hos sig själv, och inkludera dem i sitt ledarskap. Eller i vart fall inte försöka dölja dem eller försöka arbeta bort dem.

DE FLESTA ÄR SJÄVLÄRDA

STEFAN ALARIKSSON lämnade Försvarsmakten med kaptns grad i början av 2000-talet och kom senare att bli svensk vd hos Dell Technologies under tio år. Sedan i somras är han nordeuropa-chef för business

intelligence-företaget Dun and Bradstreet.

Hur har din militära bakgrund påverkat ditt ledarskap?

– Väldigt starkt. Jag ser det ibland som mitt hemliga vapen, säger han med ett lätt skratt och konstaterar att ingen annanstans finns utbildningar i ledarskap som hos Försvarsmakten. Varje chef och ledare han har mött och arbetat med under sina närmare 25 år som chef i näringslivet har varit självlärda, mer eller mindre.

– Det jag lärde mig på Karlberg formade mig inte bara som ledare, utan gav mig också kunskaper och arbetssätt som jag bygger mitt ledarskap på, säger han.

Det talas ibland om det militära ledarskapet. Men Stefan hävdar att det inte finns något särskilt militärt ledarskap – ”ledarskap är universellt”. Däremot, förtydligar han, kräver den militära miljön ibland att ledarskapet anpassas.

– Det kan ju vara situationer där det är extremt ont om tid eller som innebär en exceptionell anspänning. Då krävs ofta en större tydlighet i ledarskapet, att man inte låter någon gripas av oro och börjar tvivla i sin uppgift.

Men den typen av ledarskap är snarare undantag – om än nödvändigt. Annars, särskilt i situationer som kräver kreativitet exempelvis när gruppen står inför ett problem eller en utma-

ning, vill man som chef snarast uppmuntra till att bli emotsagd och ifrågasatt, påpekar Stefan.

– Som chef har man ju själv sällan den bästa idén. Utan man vill ju få folk att våga öppna sig och lägga fram sina idéer, även de som kan verka knasiga. För att utifrån dem hitta något som ingen hade tänkt på innan.

INTROVERT

STEFAN HAR EN lågmäld framtoning, framstår inte som ledaren som spanner blicken i församlingen eller medarbetaren, ryter till eller pekar med hela handen. Han beskriver sin personlighet som introvert.

– Den konventionella bilden av en ledare är nog en extrovert person, någon som tycker om att synas och ta plats i stora sociala sammanhang. Det tog några år innan jag förstod att jag inte behöver vara så som ledare.

Andra påtagliga karaktärsdrag hos honom är lyhördhet och närvaro. Trots mina ibland diffusa formulerade frågor lyckas han förstå vad jag är ute efter, och besvarar dem ingående. Att lyssna på sina medarbetare är centralt och handlar om mer än att bara tanka av dem resultatsiffror. Kanske inte ens i första hand detta, understryker han. ”Du behöver ta in människans framför dig och lyssna för att förstå.”

– Ytterst handlar en affärs-

**Stefan Alarikssons år
på Karlberg formade
honom som ledare.**

verksamhet förstås om resultat, och för att nå dem behöver vi skapa psykologisk trygghet och värdera sättet som arbetet bedrivs på.

BLI MER PERSONLIG

HAN BELÖNAR EXEMPELVIS gärna en underställd chef eller avdelning som ännu inte har skapat intäkter, men som tagit konkreta steg mot sådana mål. Det kan handla om ett visst antal genomförda kundbesök eller utskickade offerter.

Stefan ser det det också som nödvändigt att ibland lämna frågor som bara rör verksamheten och i stället ”lyssna in människan”,

– Dels genom att bjuda in till frågan: vad behöver du, är det något jag kan göra för att hjälpa dig? Men också genom att bli mer personlig och vara lyhörd för att vi ibland inte är våra bästa jag, av skäl som inte har med jobbet att göra. Kanske för att man befinner sig i en tornado av personliga bekymmer eller utmaningar. Vi måste ibland ställa frågan ”hur mår du”, helt enkelt.

Samtidigt, påpekar han, behöver en ledare förstå att det inte går att bara ”hålla sig på solsidan”, utan förstå att uppgiften kräver lojalitet med organisationens agenda och att medarbetarnas väl och ve inte är den primära uppgiften.

– Det förtroendekapital du bygger upp genom att skapa

DUN & BRADSTREET

en trygg arbetsmiljö gör att ni tillsammans klarar av att genomföra ibland tuffa förändringar.

SÄNKER TRÖSKELN

HAR HAN NÅGRA särskilda knep för sitt ledarskap? Jo, de finns. Ett av dem handlar om att inte bara lyssna på dem som pratar mest i diskussionen under ett möte. De som gärna kommer med snabba svar och förslag.

– Även den som inte pratar högst eller först kan ha intressanta reflektioner eller kloka insikter. Därför vill jag bjuda in dem och sänka tröskeln för dem att delta i samtalet och ibland kanske till och med lätt bromsa dem som pratar mest.

Men inga metoder eller arbetssätt fungerar särskilt bra om inte kulturen i företaget eller organisationen stödjer dem, understryker Stefan. Om du som chef vill se ett särskilt beteende måste du själv agera så, vara så.

– Kulturen i organisationen är grunden för ledarskapet, om inte ledarskapet självt. Mitt bemötande av de chefer som rapporterar till mig kommer att fortplanta sig i organisationen. Och genom det kan jag bidra till en kultur som skapar en känsla av att ”vi gör det här tillsammans”. ◀

*Text Henrik Lundqvist Rådmark/
Fst Komm*

MÅLMEDVETNA

BILDARKIVARIE ANDREAS Karlsson går igenom och arkiverar en stor historisk bildsamling, motsvarande 30 hyllmeter pärmar och lådor. Bilderna är tagna mellan 1950- och 90-talet och alla vapengrenar är representerade bland motiven. Då och då stöter han på riktiga guldkorn till bilder.

På den ungefär 100 år gamla bilden ses en grupp kustartillerister i uniform m/02 som bedömer avstånd med hjälp av så kallade batterikikare. "Batteri" har här inget med elektricitet att göra, utan syftar på artilleriförmågan. Genom att de två objektiven är placerade på ett större avstånd från varandra än hos en ordinär kikare förbättras djupseendet. Mannen längst bort använder kikarens periskopfunktion, som gör att betraktaren kan bedöma avstånd utan att själv synas, genom att stå i exempelvis ett värn. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark**

Foto **Försvarsmakten**

Andreas Karlsson, bildarkivarie.

Batterikikare användes för avståndsbedömning vid eldledning. Den höga graden av förstoring gjorde ofta montering på stativ nödvändig. I dag används laserteknik.

MATERIEL

SNABBARE, SM

Framtidens svenska stridsflygplan har börjat serietillverkas. När den nya modellen av JAS Gripen tas i bruk får Försvarsmakten ett betydligt vassare flygvapen. På ytan ser förändringarna små ut – under skalet har en revolution skett.

GRIPEN E, ELLER JAS 39E som är flygvapnets beteckning, är ett något större flygplan än de tidigare JAS-modellerna. Flygplanet har en starkare

motor och kan bära en större vapenlast. Den har längre räckvidd och den tekniska utrustningen gör den bättre på att upptäcka och bekämpa fienden.

– Den viktigaste skillnaden jämfört med JAS 39C/D ligger i det taktiska systemet med radar,IRST (Infra Red Search and Track), elektroniskt motmedelssystem, länkar och vapen. Här tas verkligen stora steg i funktion och prestanda men också genom en stark utveckling av pilotens besluts-

stöd. På en enda stor display i cockpit, istället för flera mindre, knyts all information samman och skapar förutsättningar för att uppnå en snabbare så kallad OODA-loop, eller beslutscykel, än fienden, säger Lars Helmrich som är chef för FMV:s verksamhetsområde flyg- och rymdmateriel.

RADARREVOLUTION

FÖR ETT STRIDSFLYGPLAN är nosradar viktigt för att upptäcka sin motståndare. Ett traditionellt system skickar iväg

ARTARE JAS

Det blir 72:a stridsflygdivisionen, Gustav Blå, vid Skaraborgs flygflottilj F7, som först omskolas på Gripen E. Det är planerat att ske under 2025.

en signal som studsar tillbaka till en mottagardel. Ekot ger sedan bilden av vad som finns i luften och på marken eller ytan. Problemet med tekniken är att den också visar var enheten som sänder ut signalen befinner sig. Det kan beskrivas som att flygplanet har en stor ficklampa i nosen. Motståndaren kommer att se var signalen kommer från, varnas och ges möjlighet att agera.

Den radar som sitter i JAS 39E skickar ut och tar emot tusentals små signaler på olika

frekvenser och våglängder. De sammanfogas och bygger bilden av vad som finns i omgivningen. De många små signalerna smälter lätt ihop med det bakgrundsbrus som finns i atmosfären och gör att radarn kan vara påkopplad och se, men ändå inte upptäckas. Den här typen av radar kan också upptäcka mycket små föremål.

SER ÄVEN SMÅ ROBOTAR

MODERNA motståndarflygplan har betydligt mindre radarsigna-

tur och kan dessutom bekämpa andra flygplan på längre avstånd genom förbättrade vapenprestanda. Därutöver ökar förekomsten av stealth-anpassade kryssningsrobotar. Det leder till avsevärt ökade krav på sensorförmågan och överlevnadsförmågan hos ett stridsflygsystem.

– En AESA-radar (Aktivt Elektroniskt Styrtd Antenn) ger kraftigt ökade räckvidder, även mot små kryssningsrobotar. Dessutom kan radarn samtidigt spana mot fler mål samtidigt, och även användas till elek-

tronisk krigföring, säger Lars Helmrich.

AESA-radarn är tyngre och fordrar mer elkraft och kyla än äldre radarer. Det är en viktig orsak till att JAS 39E har fått ett något modifierat skrov, som är något längre (40 cm) och bredare (10 cm).

Det går att likna ett modernt stridsflygplan med en mobil. Signaler som innehåller data sänds ut och tas emot av olika komponenter, men för att göra den till användbar och lättbe-

griplig information krävs en dator och programmering som sammanställer allt och visar det på en skärm.

– Gränssnittet till piloten kallas HMI, Human Machine Interface. Svenska stridsflygplan har traditionellt varit framstående i det här avseendet. Med JAS 39E tas fortsatta steg i den riktningen och visst kan man dra paralleller till smartphones både avseende gränssnitt men också det faktum att en modern smartphone

har fler och mer integrerade funktioner som ger användaren en synergieffekt där ett plus ett blir tre.

SNABB DATA

EN MOBIL UTAN täckning eller en dator utan anslutning till internet är inte särskilt användbar. Stridsflygplan kommunicerar bland annat via en datalänk som kan skicka sensorinformation mellan flygplanen och marken. JAS 39E är utrustad med den modernaste

JAMIE HUNTER/SAAB

FÖRSVARSMAKTEN

FLYGVAPENCHEFEN OM JAS 39E

Generalmajor Jonas Wikman:

"Jag ser fram emot de testresultat FMV får fram, samt när vi som flygvapen får JAS 39E till våra förband. JAS 39E kommer att göra skillnad i det säkerhetsläge vi befinner oss i och kompletterar våra JAS 39 C/D för vårt nationella behov, samt är ett komplement till vår del i det nordiska samarbetet och det nordiska "koncept" som flygvapencheferna tagit fram. Inte minst är det ett kraftigt förmågetillskott till vårt bidrag när vi är Nato."

datalänk som används inom Nato. Den gör att man kan tala på flera kanaler, samt dela taktisk information med väldigt liten fördröjning. Informationen kan komma från marken och från radarspanings- och ledningsflygplan.

JAS 39E har ytterligare en likhet med en modern mobiltelefon. I E-versionen har styrsystemet och de taktiska systemen skiljts åt. Det innebär att nya robotar, sensorer och datalänkar kan integreras

på ett sätt som liknar den när man laddar ner en ny app till mobilen.

– Erfarenheter från Ukraina visar att förmåga till innovation är en viktig framgångsfaktor. Exempelvis kan det identifieras behov av att integrera nya vapen, införa förändringar och anpassningar av telekrigssystemet eller av någon av flygplanets sensorer. I det avseendet har JAS 39E en helt unik och smart designlösning av avioniksystemet,

flygplanets dator.

När nya stridsflygplan beskrivs brukar en uppräkningsavslutning med något som tillverkaren helst inte vill ha fokus på: prislappen. Med JAS 39E är det tvärtom. Enligt FMV kommer den nya versionen av flygplanet kosta mindre än sin föregångare, Gripen C, under sin livstid. ◀

Text **Linus Ehn/Fst Komm**

LINUS SVENSSON/SAAB

FMV

Lars Helmrich är chef för FMV:s verksamhetsområde flyg- och rymdmateriel.

DETTA ÄR NYTT

Storlek: Längre och bredare än dagens Gripen. Kan bära mer bränsle, vilket ger ökad räckvidd.

Motor: General Electric F414. Omkring 20 procent starkare än motorn i JAS 39C/D Gripen.

Radar: AESA-radar. Kan röra sig inne i flygplanets noskon och därigenom fortsätta hämta in måldata när flygplanet vänder efter att ha avfyrat en robot.

Människa-maskininterface: Nytt gränssnitt för piloten ger ökad operativ effekt.

Ökad tillgänglighet: Sammantaget kommer JAS 39E Gripen ha en lägre kostnad sett till systemets hela livscykel jämfört med D-versionen.

Avionik: Med nytt sätt att strukturera informationen i den flygande elektroniken, med flygsäkerhetskritisk information i ett spår och taktiskt information i ett annat, underlättas framtida uppgraderingar av de taktiska delarna i systemet.

TAU-länk: Taktisk datalänk. För att effektivt kunna dela information som sensordata med andra enheter.

EW-system: Nytt telekrig-, varning-/motmedelssystem. För ökat egenskydd och överlevnad.

IRST: Ett system för att passivt upptäcka objekt genom deras värmesignatur, utan att till exempel använda radar och trigga motståndarens radarvarnare.

Efter fem dagar och fyra nätter av oavbrutet tävlande gick Swedish Armed Forces Adventure Team, SAFAT, i mål som vinnare av 2023 års upplaga av VM i Adventure racing.

Text **Linus Ehn/Fst Komm**
Foto **Joel Thungren/Stridsfoto**

SÅ FUNKAR EN VINNARSKALLE

Först av 110 deltagande lag och på väg mot guldmedaljerna. Då insåg plötsligt svenskarna att de var vilse i sydafrikanska sanddyner. Men ett avgörande beslut förhindrade att guldet blev till sand. Här är historien om hur Försvarsmaktens multisportlag tog rätt beslut när allt var som mörkast.

VM I ADVENTURE RACING samlar deltagare med pannben av stål från hela världen. En 93 mil lång bana, fem timmars sömn på fem dagar, ett närmast omänskligt tryck på navigatören. Uppdraget: Att hitta rätt väg med en karta som ritats själv och helt för hand.

Det svenska laget Swedish Armed Forces Adventure Team, Safat, är Försvarsmaktens elitlag i multisport. John Karlsson från K 3, Oskar Svärd, Ing 2, Per Vestling, I 13 och Malin Hjalmarsson, Livgardet. Ett guldtippat toppgång i sporten. Vid staden Cradock i Sydafrika stod de inför starten i 2023 års VM i Adventure racing.

– Jag har gjort 30-40 liknande tävlingar, så jag har viss rutin. Vi var favoritippade, säger Malin Hjalmarsson.

Idrottshistorien är full av guldlöften som aldrig infriats, chockartade förluster och fiaskon. Den sportintresserade ser genast bilder fladdra förbi.

Tre Kronor-Vitryssland i OS 2002. Englands herrlag i fotboll så fort det blir straffavgörande. Charlotte Kallas tårar efter fiaskot på skid-VM i Obersdorf 2021.

Det krävs mästare för att vara bäst när det gäller.

– Vi hade pratat igenom allt innan. En av våra taktiker är att vi har två navigatörer som kan läsa karta och kompass. Att inte gå för hårt i början, inte stressa om vi inte är i topp, säger Malin Hjalmarsson.

ALDRIG TVÄRSÄKER

DET SVENSKA LAGET har varit relativt intakt sedan 2014. Det räckte till VM-guld 2021, silver 2022 och nu skulle det sista klivet tas. Vinnarkultur, rutin och erfarenhet är ord som sammanfattar den bank av kunskap om hur alla delar av en framgångsrik tävling hanteras.

– Under en tävling är det mycket som kan hända. Inte vara tvärsäker. Om allt skulle gå enligt plan så räknade vi med att vara i topp i alla fall. Jat tror inte att något lag gjort så många förberedelser som vi. Där visade sig definitivt rutinen.

Det handlar om ett kunnande som förvärvats under hårda provningar.

– Det här är en erfarenhetsbank som säger att någon kommer bli trött, någon kommer att få fel på magen, räkna med att cykeln går sönder. Risken är att

man blir stressad i avgörande ögonblick. Då gör man fler misstag, sen är spiralen neråt igång.

Förhållningssättet från laget vittnar om erfarenhet.

– Vi slog fast att det gällde att lita på att vi har farten och är de bästa på att navigera. Det är viktigt att inte bry oss om vad andra gör, att fokusera, få i oss energi.

Både fysisk och mental styrka måste vara i topptrim för att medaljplatsens ska vara inom räckhåll.

– Det är klart att du måste vara förberedd fysiskt. Speciellt när det kommer till att springa de här långa distanserna. Har du inte gjort läxan, tränat löppass på fem-sex timmar med sex-sju kilo väska, så går det inte.

ALDRIG GE UPP

SMÄRTAN MÅSTE HANTERAS. Den kommer förr eller senare att spela en roll för avgörandet.

– Har du inte tränat tillräckligt kommer du att få för ont i kroppen. Mentalt är det så här: Om du inte är där i huvudet, vet att det kommer göra ont, att du kommer vara extremt trött och må dåligt. Då kommer du inte att kunna hantera det.

Det gäller att ha byggt upp styrkan för att leva upp till mottot Aldrig ge upp.

– Man måste vara beredd mentalt. Det gäller att komma framåt så fort som möjligt och

inte spilla någon tid. Då spelar det ingen roll hur man mår. Alla har erfarenhet och vet att svackor kommer och går över.

Malin Hjalmarsson vet var det kommer att vara som tuffast.

– För mig är det alltid i början. De första tolv timmarna tänker jag alltid ”varför gör jag det här?”.

Laget har som sagt varit relativt intakt under de år man legat i den absoluta toppen. Inför tävlingarna 2023 var en ny lagmedlem med.

– Personkemin betyder jättemycket. Det är avgörande att kunna tävla med så lika uppsättning som möjligt. En ny brukar gå bra. Det räcker att jag tittar på en av de etablerade lagmedlemmarna, Oscar eller

John, så ser jag om jag behöver hjälpa dem. Per var jag mer osäker på, men jag vet att han är superduktig.

VILSE I SANDDYNERNA

NÄR LAGET STÄLLDES inför sin svåraste prövning kom kvittot på att laget höll ihop. De hade kämpat till sig ledningen, men i den afrikanska natten höll allt på att rinna dem ur händerna.

– Mot slutet var det oklart hur stor ledning vi hade. Vi hade kommit till ett parti med jättesvår navigering där vi inte hittade kontrollen. Det handlade om navigering i sanddyner när det är kolsvart ute.

En mardröm för varje lag. Då skiljs agnarna från vetet.

– Dvyn fem är man inte jätte-

smart heller. Efter två timmar av letande sa John: Nu måste vi hitta på något annat, så vi började ta tid på hur vi gick, vi tog oss fram långsammare och kunde skaffa överblick. Till slut hittade vi kontrollen.

Guldet var bärgat, det sista hindret övervunnet och laget sprang in först över mållinjen. De kunde ta upploppet med ro, småjogga och reflektera över framgången under de sista kilometrarna.

Det skulle visa sig att rutinen föllt avgörandet. Rutinen i laget gjorde att de hittade en väg när allt såg som mörkast ut. Planeringen banade väg för guldmedaljerna. Att ta med två skickliga navigatörer visade sig vara ett segerrecept.

– Navigatören kan rita

Försvarmaktens lag satsade på att ta med två navigatörer. Det skulle visa sig avgörande.

”Att springa där fränkopplad från allt utom dig själv och laget. Det är fruktansvärt roligt”, säger Malin Hjalmarsson.

karta hur länge som helst, vi ritade den. Ta alltid den tid ni behöver för navigation. Oscar är extremt duktig, Per tänker på ett annat sätt och de kom att komplettera varandra.

Gruppsammanhållningen var avgörande.

– Man måste tänka igenom vilka beslut som måste fattas i förväg. Om sömn i vårt fall, hur mycket kan man sova. Det är ingen idé att bli upprörd och bråka, man kommer inte fortare framåt för det.

Konflikter inom laget är en risk under extrema påfrestningar. Även här fällde rutinen avgörande.

– Att börja bråka är det absolut sämsta vi kunnat göra, det får man ta efteråt. Man vet på förhand vad man stör sig

på hos varandra, då kan man hantera det.

Försvarsmaktens multisportlag har ett år kvar på kontraktet. Nästa VM går i Ecuador och kan bli det sista för guldgänget. Där kan cirkeln slutas. Träningsmängden till trots blir ingen yngre, åtta barn har föräldrar i laget och så ska ju jobbet skötas.

– Det här är sista gången, det har sagts många gånger. Vår första tävling var i Ecuador, så visst kan det bli en snygg avslutning.

SMÄRTAN VÄGS UPP

TRÄNINGSPASS MELLAN FEM och nio på morgonen. Löprundor på flera mil och smärtan under tävlingarna.

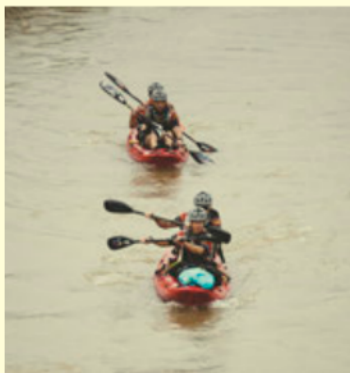
– Man måste vara beredd att

göra det jobbet. Ibland måste man påminna sig om varför man gör det här.

Det vägs mot upplevelserna ingen utanför laget får vara med och se.

– Soluppgångar, solnedgångar. Att springa där helt fränkopplad från allt utom dig själv, laget och ryggsäcken. Målgången och segern. Jag tycker fortfarande att det är fruktansvärt roligt.

Minnena tas fram under långa tröstlösa träningspass och blir lika viktiga som godis eller snabbnuddar under tävlingsdygnen. Bilderna väver putsduken som river bort rostfläckar från pannben av stål. Allt medan prisskåpet viskar att det finns plats för en sista medalj. ◀

Östra Kapprovinsen i Sydafrika var platsen för årets upplaga av tävlingen som bitvis var ovanligt utmanande.

Segern i Adventure racing-VM 2023 var lagets andra på tre år.

KRIGET UTAN STRIDSHANDLINGAR

Sveriges krig mot Storbritannien 1810–1812 var framtvingat av Napoleon. Inte ett enda skott avlossades, men ett frö såddes till en allmän värnplikt.

Text Per Iko/Försvarsmakten

SEDAN SLAGET VID Trafalgar 1805 försökte Frankrike att lamslå Storbritanniens handel genom en blockad och utövade påtryckningar på övriga länder att ansluta sig. Storbritannien var Sveriges största handelspartner och inget av länderna hade därför något större intresse av en effektiv tillämpning. Istället vidtog en omfattande smyghandel genom förande av falsk flagg, oftast amerikansk, och smuggling. Göteborg utgjorde en medelpunkt och verksamheten bedrevs under skydd av brittiska Royal Navy.

Sveriges vägran att ansluta sig till blockaden var en av huvudanledningarna till kriget mot Ryssland 1808–1809 och därmed förlusten av Finland. Fredsfördragen med Ryssland 1809 och Frankrike 1810 förpliktigade Sverige att stänga alla hamnar för brittiska fartyg.

LÅG ENTUSIASM

DEN SVENSKA ENTUSIASMEN var fortsatt låg. En tillämpning skulle försvåra svensk export och kustfart samt riskera att svenska handelsfartyg konfiskerades. Den svenska skyldigheten att spärra Östersjön fullgjordes visserligen av några kanonbåtar i Öresund. Istället tog britterna

NATIONAL MARITIME MUSEUM

HMS Victory var sjösatt redan 1765 och naturligtvis mest känt som amiral Horatio Nelsons flaggskepp under slaget vid Trafalgar 1805. Efter omfattande reparationer blev hon med sina 104 kanoner flaggskepp i den brittiska östersjöeskadern. Victory ingår alltjämt formellt i Royal Navy och ligger i torrdocka i Portsmouth. Målning av Nicholas Pocock.

WIKIMEDIA COMMONS

Axel von Rosen hade en militär bakgrund innan utnämningen till landshövding. Han etablerade en mycket god relation med Saumarez och förevisade honom bland annat Trollhättefallen.

NATIONAL MARITIME MUSEUM

Under 1808 blockerade en brittisk-svensk flottstyrka den ryska flottbasen Rågervik (Paldiski i dagens Estland). Här ses James Saumarez bära den Svärdsorden han belönades med.

vägen genom Stora Bält.

Skicklig diplomati gjorde att konfrontationer undveks och handeln med Storbritannien fortgick. Landshövdingen i Göteborg, Axel von Rosen, och chefen för en brittisk flotteskader, amiral James Saumarez, förde hemliga samtal ombord på dennes flaggskepp HMS Victory. Liknande uppgörelser med konteramiral Maurits Peter von Krusenstierna i Karlskrona medgav Saumarez att med svenskarnas goda minne upprätta depåer på Fotö utanför Göteborg och på Hanö i Blekinge. Där kunde konvojer samlas och falska papper utfärdas.

Detta dubbelspel fick Napoleon att slutligen överlämna ett

ultimatum till Sverige den 13 november 1810: förklara krig mot Storbritannien inom fem dagar. Den svenska regeringen gav efter och utfärdade en krigsförklaring den 17 november. Vid det laget hade

skapliga möten med brittiska officerare över portvin och rom. Vid ett besök på Hanö såg Hultin med förvåning provisoriska hus och baracker, "fullpackade med kolonialvaror, och en folkmängd som på

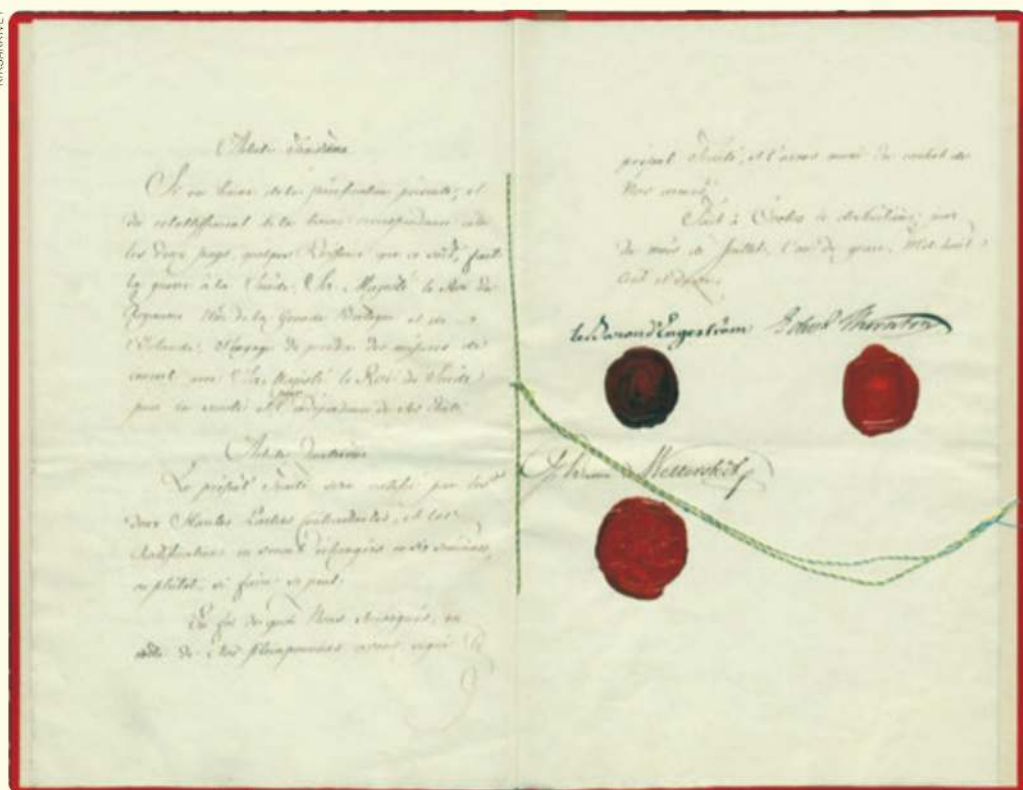
?? Hultin såg med förvåning provisoriska hus och baracker 'fullpackade med kolonialvaror, och en folkmängd som på en marknad' ??

östersjöseglatserna i stort sett upphört för året.

Saumarez återvände 1811 med arton linjeskepp och ett stort antal fregatter, korvetter och andra fartyg. Fänrik Carl Magnus Hultin vid Jönköpings regemente vittnade om vän-

en marknad". På och omkring Hanö var som mest 10 000–15 000 brittiska soldater stationerade.

För den händelse att Storbritannien ändå skulle företa något offensivt mot Sverige höjdes den militära bered-

Fredsfördraget i Örebro undertecknades av Sveriges utrikesstatsminister Lars von Engeström och det brittiska sändebudet Edward Thornton med kontrasignering av hovkanslern Gustaf af Wetterstedt. I den tredje artikeln garanteras brittisk hjälp om Sverige skulle bli anfallet; underförstått om Frankrike skulle vilja utkräva hämnd.

skapen. På våren 1811 hade beslutats om utskrivning av 15 000 man förstärkningsman- skap. Dessa skulle tas ut genom lottning, ett mycket impopu- lärt beslut bland frälsebönder, drängar och andra obesuttna som riskerade att drabbas.

25 DÖDA

OROLIGHETER OCH PROTESTER uppstod. Vid den avgörande händelsen, kallad Klågerups- kravallerna, skedde den enda blodutgjutelsen orsakad av kriget. Den 15 juni 1811 sattes 140 husarer och två kanoner under generalmajor Hampus Mörner in mot 800 upproriska ur bondebefolkningen som förskansat sig vid Klågerups slott i Skåne. Någon avlossade

ett skott, militären svarade med att öppna eld. Omkring 25 personer dödades och 195 fångslades.

Relationerna med Frank- rike blev allt sämre. När det svenska Pommern och Rügen

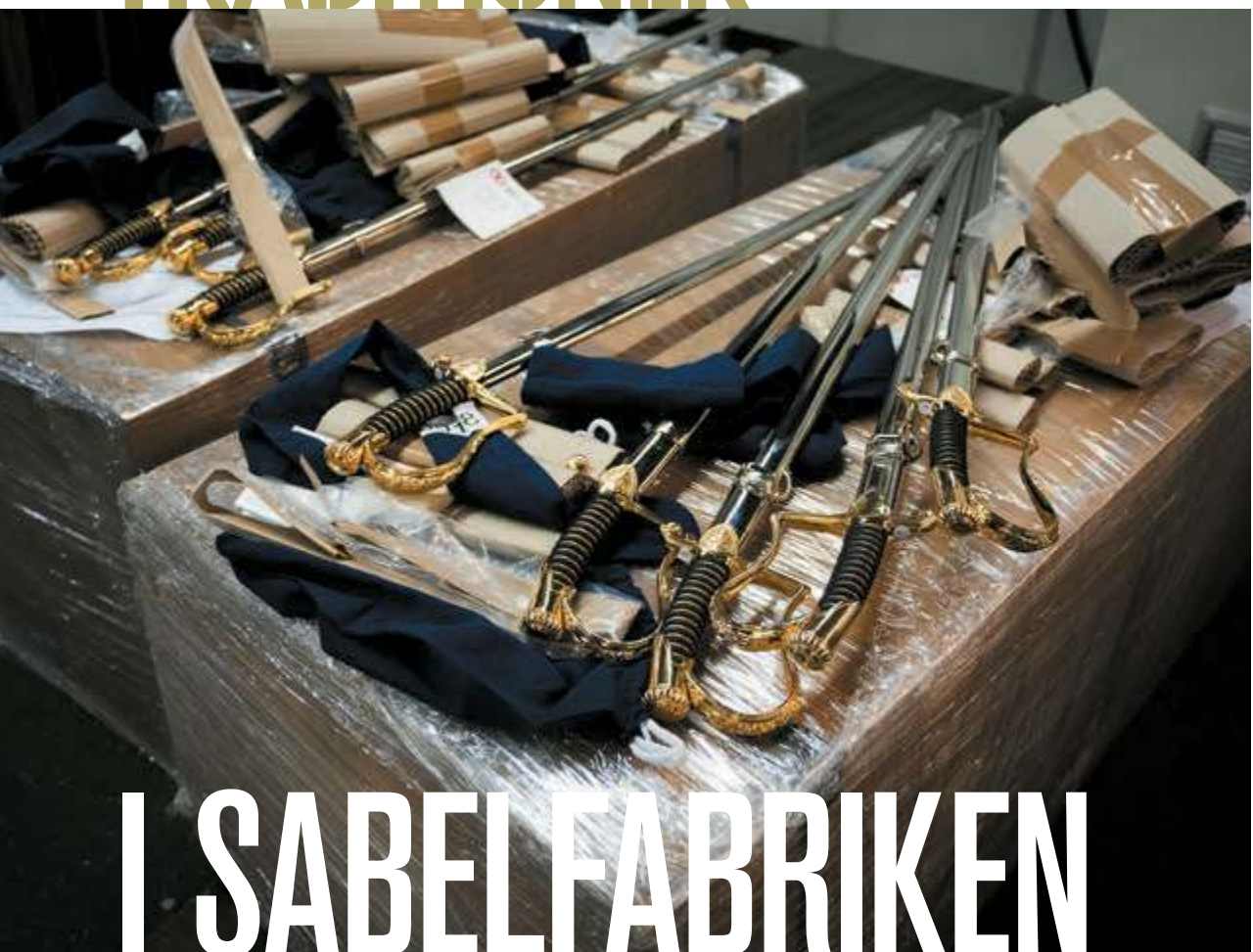
Storbritannien att överlämna pengar, vapen och livsmedel till ett värde av 700 000 pund.

En följd av inte minst Klågerupskravallerna var den proposition som bifölls av riksdagen i oktober 1812

En följd av Klågerupskravallerna var inrättandet av en allmän beväringssinrättning, det vill säga ett slags värnplikt för män i åldrarna 20–25 år.

besattes av fransmännen i januari 1812 blev det naturligt att försöka avsluta det fiktiva kriget med Storbritannien. Den 18 juli undertecknades freden i Örebro och normala handels- förbindelser kunde återupptas. I ett hemligt tillägg lovade

om inrättandet av en allmän beväringssinrättning, det vill säga ett slags värnplikt för alla män i åldrarna 20–25 år. En föregångare hade sedan 1811 existerat i form av Gotlands nationalbeväring som byggde på frivillighet. ◀

I SABELFABRIKEN

I den lilla fabriken i tyska Solingen står bänkrader fyllda med guldpläterade parerstänger, kromade stålklingsor och handtag med läder och mässings-tråd. Det är här, på WKC, Weyersberg, Kirschbaum & Cie, som Försvarsmaktens nya sablar tillverkas.

BLAND FÖRNICKLADE stålbaljor och bärremsbyglar arbetar cirka 40 personer med att ta fram Försvarsmaktens nya sablar. Starka lysrörs-lampor lyser upp lokalen där det detaljrika arbetet utförs. Sablarna tillverkas efter ställda miljö- och kvalitetskrav och varje sabel inspekteras noggrant

före leverans.

Ovanför några av träbänkarna hänger klargröna och röda skyltar med tysk text. De markerar olika avdelningar och avslöjar de att det pågår ”tillverkning av stålmaterial” och ”inredning”. Det är i detta rum produktionen av sablarna börjar och slutar.

Idag finns det för få sablar i Försvarsmakten. Det innebär bland annat att de som finns måste förvaras på centrallagret i Karlsborg, där de transporteras ut i landet varje gång de ska användas. Efter årsskiftet har Försvarsmakten dubbelt så många sablar. Då kan sablarna istället förvaras där de behövs och både transportkostnader

och logistikutmaningar kan minska.

– Då kan vi lägga tid på andra uppgifter. Det ökade antalet kommer också att minska slitaget vilket även minskar kostnaderna för renovering, säger Hans Augustin, kvalitetskontrollant åt Försvarsmakten.

ENKLARE VÅRD

I DEN TYSKA fabriken grundad 1560 står Luigi, en av de anställda, i ett starkt doftande rum. Han trycker ut en svart massa, som med hjälp av en speciell vätska ska överföras till metallen. Det är ett av stegen i tryckstillverkningen. Rummet är litet men rymmer alla verktyg som behövs för mönsterproduk-

OVAN: Luigi och hans kollegor jobbar vidare för att få klart sablarna innan året är slut. NEDAN: Amfibieofficerssabeln är en av fyra sorters sablar som Försvarsmakten beställt. De andra tre är kavallerisablar, infanteriofficerssablar och marinofficerssablar.

OVAN: Det vinnande anbudet var det enda anbudet som uppfyllde de ställda kraven. NEDAN: Sabine (till vänster) och Dagmar lackerar samtliga sablar förhand.

tionen. Tysk radio spelas på låg volym i bakgrunden. Tre kvinnor sitter och arbetar med långa penseldrag med något som i lukt kan liknas med olja.

Trots att omfattande renoveringar har gjorts så är många av de nuvarande sablarna i dåligt skick, enligt Hans Augustin. De nya sablarna kommer utseendemässigt se likadana ut som de som används idag. De kommer också vara enklare att vårda och renovera. Den beräknade livslängden för de nytillverkade sablarna är cirka 100 år.

– En annan fördel är att sablarna nu kommer i två längder. Förr i tiden fick befälen köpa in sin egen sabel anpassad efter sin egen längd. De sablar vi i

huvudsak använder i dag är av längsta modellen. Det är opraktiskt för våra kortare befäl, men även det blir löst nu, säger Hans Augustin.

FORTFARANDE ETT VAPEN

NERE I KÄLLAREN i den lilla fabriken ligger de flesta sablarna nerpackade i väntan på att transporteras och levereras till Försvarsmakten. Sablarna har varsamt packats ner i kartonger av Luigis kollegor. En sträckinpackningsmaskin snurrar runt kartongerna varv efter varv, tills de är helt täckta av ett lager plast.

Sabeln är en del av Försvarsmaktens förflutna och historiskt sett användes den som

vapen i strid. Sabeln räknas fortfarande som ett vapen även om den inte är en del av stridsutrustningen. Däremot tillhör den utrustningen för officerare vid statsceremonier som till exempel statsbesök. Att använda sabel och bajonett vid statsbesök är något huvuddelen av världens försvarsmakter gör.

– Dugna blankvapen är en av symbolerna för att Sverige ceremoniellt skyddar det utländska statsöverhuvudet. Ceremonierna kring ett statsbesök är en symbol för vårt nationella oberoende och nationens vilja att försvara vårt land, säger Hans Augustin. ◀

Text & foto **Caitlin Qvist**

FMM PATRULL: DUBBLA GULDDRAGONER

Transportsträckan med patrullbåten var ett uppskattat moment.

I regn och lera och med pannben av stål, kämpade sig lag från olika förband igenom årets upplaga av Försvarsmaktsmästerskap i patrullfälttävling (FMM Patrull).

Soldatlaget från Norrlands Dragonregemente (K4) segrade, tätt följt av officersklassen från

samma förband. I becksvalt mörker hade lagen genomfört moment som orientering i skog och värnsystem samt skytte. Näst sista momentet var orientering i Eksjö gamla stad, med hjälp av en karta från 1600-talet.

Patrullfälttävlingen är ett sätt

att pröva det fysiska stridsvärdet och soldatdugligheten på enskilda soldater och officerare såväl som grupp. Tävlingsformen sker både på förbanden där fler kan delta men även på detta sätt när flera förband möter varandra i en Försvarsmaktsgemensam tävling.

SJÄLVA HUVUDNYHETEN

REDAN I BÖRJAN av nästa år kommer nya stridshjälm ut på förbanden. (Det är förstås en nyhet som förtjänar ett större utrymme än här, långt bak i tidningen. Dock kom den till redaktionen så sent att detta var enda platsen som fanns kvar.)

Hjälmen tillverkas av kanadensiska Galvion, har ett bättre ballistiskt skydd och är lättare än nuvarande modell. Inte minst lovar FMV att den ska vara bekvämare, oavsett huvudstorlek. Enligt uppgift kommer den första leveransen till förband att ske tidigast under kvartal två 2024.

Galvion Batlskin Caiman, med fäste för bildförstärkare.

SMART SAGT

"Ledarskap är konsten att få någon annan att göra det du vill få gjort, för att hen vill göra det."

Dwight D. Eisenhower,
general och USA:s 34:e
president

Magnus Uggle uppträder med Arméns musikkår.

BYRMO CAROLINA/AFTONBLADET/TT

EN UGGLE I ORKESTERN

UNDER TRE TILFÄLLEN den 20 och 21 januari antar Magnus Ugglas låtskatt en ny musikalisk form när Magnus, tillsammans med Arméns musikkår och musikaliskt ansvarig dirigent Joakim Hallin, bjuder in till en unika konsertupplevelser på Berwaldhallen i Stockholm.

– Äntligen får jag få jag gå längst fram i vaktparaden, eller stå i alla fall. Som jag har längtat! Tillsammans med Arméns musikkår ska jag inta Berwaldhallen där några av mina låtar kläs i helt ny uniform. Med full orkester, tamburmajör och rejält med pompa och ståt blir det en oförglömlig afton. Våga missa? Tror inte det! säger Magnus Uggle.

TIM HAMMOND

KRONPRINSESSANS MÖTE MED UKRAINARE – OCH HEMVÄRNET

I SLUTET AV november var Kronprinsessparet i Storbritannien och hälsade bland annat på ukrainska soldater, och den hemvärnspersonal som utbildar dem där inom ramen för Operation Interflex. Även statsråden Pål Jonsson och An-

deas Carlson fanns med i sällskapet. Besöket skedde på önskemål från regeringen, för att ”visa på det stärkta samarbetet inom säkerhet och försvar, grön omställning, innovation och forskning, samt det ökade utbytet inom näringslivet”.

AIK LÄMNAR KARLBERG

SEDAN 1999 HAR AIK fotboll:s herrlag haft sin träningsanläggning vid Karlberg, där Försvarshögskolan har sitt säte. Under årens lopp har kända landslagsspelare som Alexander Isak, Sebastian Larsson och Mikael Lustig tränat med en och annan kadett och officer som publik. I november berättade AIK att herrlaget får en ny träningsanläggning vid Råstasjön i Solna och att Fortifikationsverket kan få köpa klubbhuset på Karlberg. Flytten väntas vara genomförd till 2026.

SIFFRAN

50 000 000

... Euro behöver Sverige bidra med till Nato varje år som fullvärdig medlem.

RESERVOFFICEREN – EN UNIK KRAFT

Reservofficeren har en allt viktigare roll i det svenska militära försvaret och kan bidra med oundgänglig kunskap till Försvarsmakten, konstaterar Jonas Stålhandske och Kenneth Adler i Reservofficersföreningen i Skåne.

I ETT ALLVARLIGT omvärldsläge är svensk försvarsförmåga beroende av en fullt bemannad och väl övad krigsorganisation, som till stor del kommer att bestå av värnpliktig personal och reservofficerare. Reservofficerssystemet ger Försvarsmakten en flexibel och kostnadseffektiv

JENS ÅKERLUND/FÖRSVARMAKTEN

Bodens Artilleriregemente utbildar reservofficerare sedan drygt två år.

”Reservofficeren har ofta både hög motivation och unika färdigheter tack vare sin dubbla roll i samhället.”

möjlighet att växa och är viktig för uppbyggnaden av totalförsvaret.

Det är därför jag med glädje ser ett ökat intresse att engagera sig i försvaret av Sverige som reservofficer. Allt fler söker sig till reservofficersutbildningar och antalet medlemmar i vår förening, Reservofficersföreningen i Skåne, har växt med närmare 30 procent sedan förra året.

Den svenska reservofficersrörelsen är det ”blå kornet” i det svenska försvaret, där våra hundratals ideellt arbetande medlemmar tillför Försvarsmakten spetskompetenser som bygger på såväl civilt som militärt kunnande. Reservofficerens dubbla roll ger Försvarsmakten numerär förtätning och kompetensmässig förstärkning. Samtidigt bidrar man kraftfullt till att stärka försvarets nödvändiga folkförankring.

Försvaret av Sverige är statens kärnuppgift. Krigsorganisationens behov måste ställas i centrum och hela samhället måste verka för att underlätta för de kvinnor och män, bland

andra reservofficerare, som deltar i att bygga vår försvarsförmåga.

Försvarsmakten är som bekant under kraftig upprustning och intresset för att bidra på olika sätt har ökat på bred front. Det märks inte minst inom hemvärnet och frivilliga försvarsorganisationer. Vi ser även, som sagt, att fler söker sig till reservofficersutbildningar. Det finns nu möjligheter för reservofficerare som inte haft en krigsplacering på ett tag att åter bli aktiverad. Detta är något som Försvarsmakten borde utnyttja maximalt, då reservofficeren ofta har både hög motivation och unika kunskaper och färdigheter, till stor del tack vare sin dubbla roll i samhället. ◀

RO/major **Jonas Stålhandske Palovaara** och RO/kapten **Kenneth Adler**, ordförande respektive rekryteringsofficer i Reservofficersföreningen i Skåne. Föreningen bildades 1926 och har i dag över 300 medlemmar.

I varje nummer av Försvarets Forum presenterar någon från Armémuseum ett av alla de föremål som finns i samlingarna. Här har Kristin Thorrud hittat en teckning från mitten av 1800-talet.

RUNSTENEN SOM SJÖNK

TECKNINGEN ÄR GJORD AV Alexander Wetterling och föreställer enligt påskriften "corvetten Orädd, Jösshårs polska, skarpmålsckjutning".

Alexander Wetterling (1795-1858) var en svensk militär, målare och tecknare som fick sin konstnärliga utbildning i Paris. Han är känd för bland annat bataljmålningar och historiemålningar, men gjorde även en hel del karikatyrer av sina kamrater inom armén, samt skildringar som denna från olika militära manövrar. Teckningen är odaterad men måste vara gjord någon gång mellan 1853-1858. Ångkorvetten Orädd som avbil-

das byggdes nämligen 1853 och Alexander Wetterling dog 1858.

Fartyget var ett av skeppen som 1861 tog kung Karl XV och prins Oscar i full storm till Le Havre i Frankrike. 1866 transporterade hon föremål till världsutställningen i Paris 1867, bland annat tre runstenar. På väg hem från utställningen skedde en olycka då stenarna skulle lastas ombord på ett annat skepp i Le Havre; En runsten föll i vattnet och man trodde att den var förlorad för alltid.

När hamnen i Le Havre muddrades 1880 återfanns den bortglömda stenen, efter mer än tio år på sjöbotten. I dag står den i Universitetsparken i Uppsala; den kommer ursprungligen från Rasbo i Uppsala län.

De dansande soldaterna kan för övrigt vara en av de första avbildningarna av Jössehärads polska – en fri polskedans som troligen uppstod i Värmland redan på 1700-talet. ◀

Text **Kristin Thorrud/**
Armémuseum

Texten på Wetterlings teckning:

"Corvetten Orädd med 2nde Swära Bomb Canoner, boxerar Canon Slupar och Landstignings Troppar. Episode från Stora Sjö Fält Manövern till Margretelund. 1 mil från Waxholms Fästning.

Emedertid börja de trefliga Wermlänningarne, nyss komne från sina frissinnade berg, skogar och svedjeland, och inkastade i en Fästning därofan på, att dansa sina natio-

nal dansar. - Se här några Exempel.

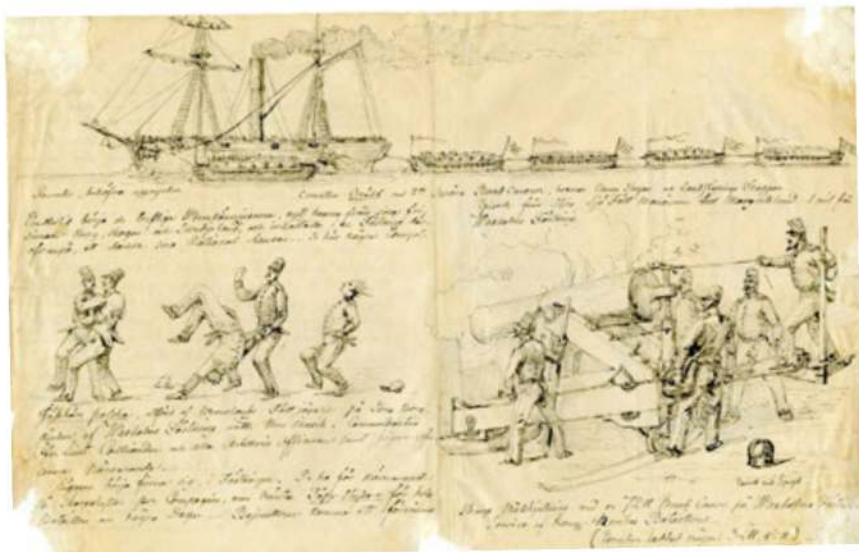
Jösshårs polska, utförd af Wermlands Fältjägare på Stora Borggården af Waxholms Fästning, under horn musik. Comendanten Öfv. Liut. Colliander och alla artilleri

officerare samt Jägar officerare närvarande.

Jägarne börja finna sig, i Fästningen. De ha för närvarande 16 skarpskyttar per Compagnie, men vänta Tapp-stussare för hela Batallion om några dagar. - Bajonetterne

komma att försvinna.

Skarp Målskjutning med en 72de Bomb Canon på Waxholms Fästning. Service af Kongl. Nerikes Bataillon. (Bomben laddad väger: 3#. 4 1/2#).

FRAMTIDENS FÖRSVAR SÖKER LEDARE.

A dark, atmospheric illustration of a future urban combat scenario. In the foreground, a soldier in green camouflage and a helmet looks towards the viewer. To their right, another soldier is seen from the side, wearing a helmet and a bandage with a red cross. The background is a city street filled with smoke and dust. Several drones are flying in the air, some emitting light. Buildings with signs like 'SPORT' and 'CENTRAL' are visible. Other soldiers are seen in the distance.

Detta är ett fiktivt framtidsscenario. Men oavsett hur framtiden ser ut kommer vi alltid behöva starka ledare. Ledare som får andra att göra sitt bästa och grundar beslut på kunskap, erfarenhet och intuition. Allt detta får du lära dig under officersutbildningen.

Ansök nu

Utforska fler framtidsscenarioer och ansök till en officersutbildning på forsvarsmakten.se/officer.

Ansökan till Officersprogrammet, specialist- och reservofficersutbildningen är öppen 1 december 2023 – 15 januari 2024.

FÖRSVARSMAKTEN

BILDEN

Foto David Kristiansen/119

SAFTIG PRÖVNING

Efter halva sprängmarschen på två mil i minus 20 grader får soldaterna en mugg varm saft för att, som det heter, höja stridsvärdet. Marschen avslutade prestationsövning Lynx för spanarna vid 119.

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

Specialförbanden rekryterar

IBLAND KRÄVS DET MER. DÅ KAN DET VARA **DIG** VI BEHÖVER.

För att tillhöra specialförbanden krävs vilja. Viljan att anta en stor utmaning. Du ska vara beredd på att inställa dig med kort varsel. Du ska klara av att lösa komplexa uppgifter i högriskmiljöer som är stressiga, även för den mest stresståliga. Du behöver veta att du, trots att du gör en stor och viktig insats, aldrig kan berätta för någon vad jobbet hos oss innebär. Hos oss gör du stor skillnad – genom att märkas så lite som möjligt.

Är du beredd att ge allt när situationen kräver mer? Då kan det var dig specialförbanden behöver.

Låter det här som ett jobb för dig?
Läs mer och ansök på
jobb.forsvarsmakten.se/specialforbanden

